

Knjiga 7.

Življenje in svet

Štev. 25.

Ljubljana 20. junija 1930.

Leto 4.

E. Justin: Michelangelo (lesorez).

== Orient in Evropa ==

Indski pesnik Rabindranath Tagore je dal sotrudniku »Manchester Guardianu« naslednje zanimive izjave o odnošajih Indije do angleške nadvlade:

V mladih dneh smo vsi žareli od občudovanja Evrope z njeno visoko kulturo in z njenimi znanstvenimi deli. Posebno nas je zanimala Anglija, ki je prinesla to kulturo v Indijo. Seznanili smo se z Anglijo posredstvom njene vzvišene literature, ki je prinesla v naše mlado življenje novih pobud. Angleški pisatelji, čijih knjige in pesnitve smo čitali, so bili prepolni ljubezni do človeštva, do pravičnosti in svobode. Ta velika slovstvena tradicija je bila izja revolucionar nezlomljena. Sprejeli smo jo vsi očarani. Iz nje nismo izločevali niti nezrelih del Schelleya, ki jih je napisal v svoji mladostni vzhičenosti, ko se je dvignil proti farški tiraniji in je propovedoval podor despotizma po sili junaško prenašanega trpljenja. Vse to nam je razvnelo mladostno domišljijo. Verovali smo z vso našo preprosto vero, da bo stopil zapad s svojimi simpatijami na našo stran, tudi v primeru, da bi se uprl tujemu jarmu.

Imeli smo občutek, da je celo Anglija na naši strani, da nam zopet želi pridobiti našo svobodo.

Pozneje pa smo se predramili z občutkom rezkosti glede naših dejanskih odnošajev med Anglijo in Indijo. Končno smo spoznali, da slone ti odnošaji prej na sili kakor na svobodi. A to ni kalilo naših mladostnih sanj, začelo pa je majati visoko predstavo, ki smo jo bili imeli o naših angleških gospodovalcih. Slednjič smo videli miselnost zapadnega sveta v njenih neskropuloznih aspektih izropavanja, ki nas je čedalje bolj ogorčevala. V našem stoletju in predvsem izja svetovne vojne pa je podoba, da postaja to zlo čedalje hujše. Zato se je tudi naše srce poostriilo z grenkobo.

Kdor živi na Angleškem, daleč od Orienta, mora priti do spoznanja, da je Evropa popolnoma izgubila svoj nekdanji moralni ugled v Aziji. V njej vidijo vsi le še pretvezovalca, ki nastopa povsod v svetu za pravičnost, dočim je v resnici izkoriščevalka vseh narodov, zastopnica rasne visokosti zapadnega sveta, ki ropa narode izven svojih mej.

Ne da se tajiti, da je Evropa utrpela silen moraličen poraz. Čeprav je Azija še vedno fizično slabotna in se še ne more upreti, da bi se branila napada na svoje življenske interese, stoji danes vendar že tako visoko, da lahko z viška gleda na Evropo, kakor je gledala poprej visoko nanjo.

Ta nov duhovni položaj hrani v sebi tragične možnosti dolgega konflikta. Evropski narodi, ki si postajajo tega naraščajočega odtujevanja le polagoma svesti, imajo neprestano v mislih le umetne opore, ki si jih ustvarjajo s kakršnimikoli mehaničnimi sredstvi. Govore samo o možnosti, da bi se velesile družno lotile kakšne enotne akcije in pozabljajo na dejstvo, da baš te velesile vsak dan spodkopavajo svetovni mir, ker v svojem rasnem ponosu docela puščajo iz vida Orient. Niso si še na jasnem, da žene slepota njih ošabnosti prej ali slej obe polovici sveta v katastrofo.

Sprčo vseh teh pojavov, ki mi postajajo, čim starejši sem, vedno jasnejši, so me često prosili na Angleškem, naj bi povedal svojo sodbo o tem, kar

bi veljalo ukreniti v trenutku, ko se stvari bližajo krizi. Moj odgovor je bil že od nekdaj ta, da nimam vere v vnanja sredstva, dokler so notranji odnošaji tako skaljeni. Zato ne vem z odkritim srcem pokazati nobene poti, ki bi vodila k brzi rešitvi. Tudi ne poznam nobenega čudežnega pripomočka, ki bi to bolezen hitro ozdravil. Kar najbolj potrebujemo, to je v prvi vrsti temeljit preokret duhov, volje in srca. Največ bi še jaz pričakoval od sestanka najboljših glav Vzhoda in Zapada, ki bi morale poskušati, da pridejo do iskrenega in poštenega sporazuma. Če bi imeli takšen kanal za izmenjavanje naših misli, če bi se po njem brez ovir pretakale iskrene ideje sem in tja, seveda brez ljubosumnosti, sumničenj, rasnih predsodkov in sebičnih koristi, če ne bi bilo nikjer umetnih ojc in krivulj — potem bi bilo mogoče doseči spravo.

Medtem pa moramo zapadnemu svetu jasno razložiti, da se mi, rojeni orientalc, v dnu svojega srca še vedno klanjamo veličini evropske kulture. Celó tedaj, če v svoji šibkosti in ponižnosti skušamo to zatajiti, smo pa znotraj še vedno polni spoštovanja. Naš naraščaj je kljub vsej zagrenjenosti še vedno željan zapadne znanosti in si ničesar ne želi bolj iskreno, kakor to, da si prisvoji najboljše od vsega, kar ima in lahko nudi Evropa. Celó v naših jalovih poskusih, da bi našo zvezo z

Zapadom pretrgali, vsaj tako dolgo, dokler se borimo za politično svobodo, se dejanski klanjamo zapadnemu svetu. Kajti baš s tem, da stremimo po svobodi, pripoznavamo najplemenitejše od tega, kar nam je nudila vzgoja z zapadnimi idejami. Molče priznavamo, da je bila literatura zapadnega sveta tisti činitelj, ki nam je vlił ljubezen do svobode in ki je v nas zbudil željo po lastni neodvisnosti.

Sorazmerna nekaznovanost, ki smo je bili poprej deležni in velika svoboda govora, ki nam je bila dana, sta vzpodbudili naš pogum ter nas obdržali svobodne na znotraj. Anglija bi torej morala imeti ponosno predpravo in mučno skrb, da bi to svobodo pridržala in jo še naprej razvijala. Navzlic zmešnjavam, ki obvladujejo trenutno vse skupaj, je Anglija dolžna pokazati se napram Indiji širokogrudno, spravljivo in pošteno. Kajti končno je treba v Angliji spoznati, da gre pri sedanjem stanju v Indiji za stvari, ki jih ni nakač mogoče urediti in rešiti z golim tlačenjem in z nasilnim razvijanjem fizične moči. Te stvari se dajo ozdraviti le na ta način, da se Angleži pokažejo velikodušne in velikosrčne. Edino to lahko zbuđi zaupanje v nas in voljo do sodelovanja. Kdor je kdajkoli imel opravka s kakršnokoli birokratično in neodgovorno vlado, lahko razume, kako zelo lahko vplivajo metode, s katerimi se dela danes v Indiji, na raz-

Gandhijevi prostovoljci, ki jih je aretirala angleška policija, ko so hoteli udreti v skladišče soli

položenje ljudstva. Strah in panika sta že od nekdaj delali vsako vlado, ki razpolaga z nasilnimi sredstvi, trdo in maščevalno. Primere za to nam nudi zgodovina človeštva in razvoj dogodkov v Indiji bi jedva utegnil pomeniti izjemo tega občega pravila.

Ceprav je bil zatrt velik del poročil, vendarle je nekaj, kar prebija skozi vse. Potniki, ki prihajajo s parniki iz Indije na Angleško, pripovedujejo čudne stvari. Poročajo o groznih in nenavadnih kaznih, ki jih oblasti v Indiji nalagajo celo nedolžnim ljudem. Te akcije so maskirane na različne načine. Govori se n. pr. o »zakonu in redu, ki se mora vzdržati za vsako ceno«. V resnici pa gre za najhujše prestopke zakona človečnosti, ki je mnogo vzvišenejši od vseh zakonov in odredb. Takšen znak nasilja razodeva poročilo, ki veli, da se pod pretvezo obsednega stanja izvaja tudi tale praksa: Po cestah v Sholapuru se sprehajajo vojaki

z gorjačami in kadar srečajo človeka, ki ima v počast Gandhija na glavi belo platneno čepico, mu zbijajo pokrivalo z gorjačo z glave. Fizično trpljenje teh ljudi je pač mogoče spregledati, sramota pa, ki jo prj tem občutijo, sega v srca milijonov njihovih rojakov, ki častijo ime Mahatme Gandhija. Če se ne bo to izzivalno početje nehalo, bodo morali napulnjenci za svoje grehe delati pokoro. Prišel bo čas, ki bo zahteval povračilo za takšna dejanja. Zato upam in zaupam v to, da se najboljši na Angleškem tega načina vladanja v Indiji prav tako sramujejo, kakor jih navdajajo z občutkom sramu nasilja, ki so se jih poslužili Indci napram angleškimi oblastem. Treba je storiti vse, kar se da, in se ogniti vsega, kar nas lahko potegne v napačni krog, kjer vodi eno nasilje k drugemu, kajti na koncu bi vsa ta zagrenjenost lahko vodila k odtujitvi in poostrenju sedanjega stanja.

638 milijonov osvobojenih robotov

Moč solčnih žarkov

Že zadnjič smo v članku o svetovni energijski konferenci poudarili, kako velikansko vlogo igra v modernem življenju energija, brez katere si več ne moremo misliti velikanskega in silno zapletenega mehanizma današnje civilizacije. Energija je tisto, kar ustvarja delo in daje milijonom zaslužka ter nam podeljuje nove dobrine. Energija je rešila človeka težkega robotanja in ustvarila pogoje za višje in finejše oblike življenja.

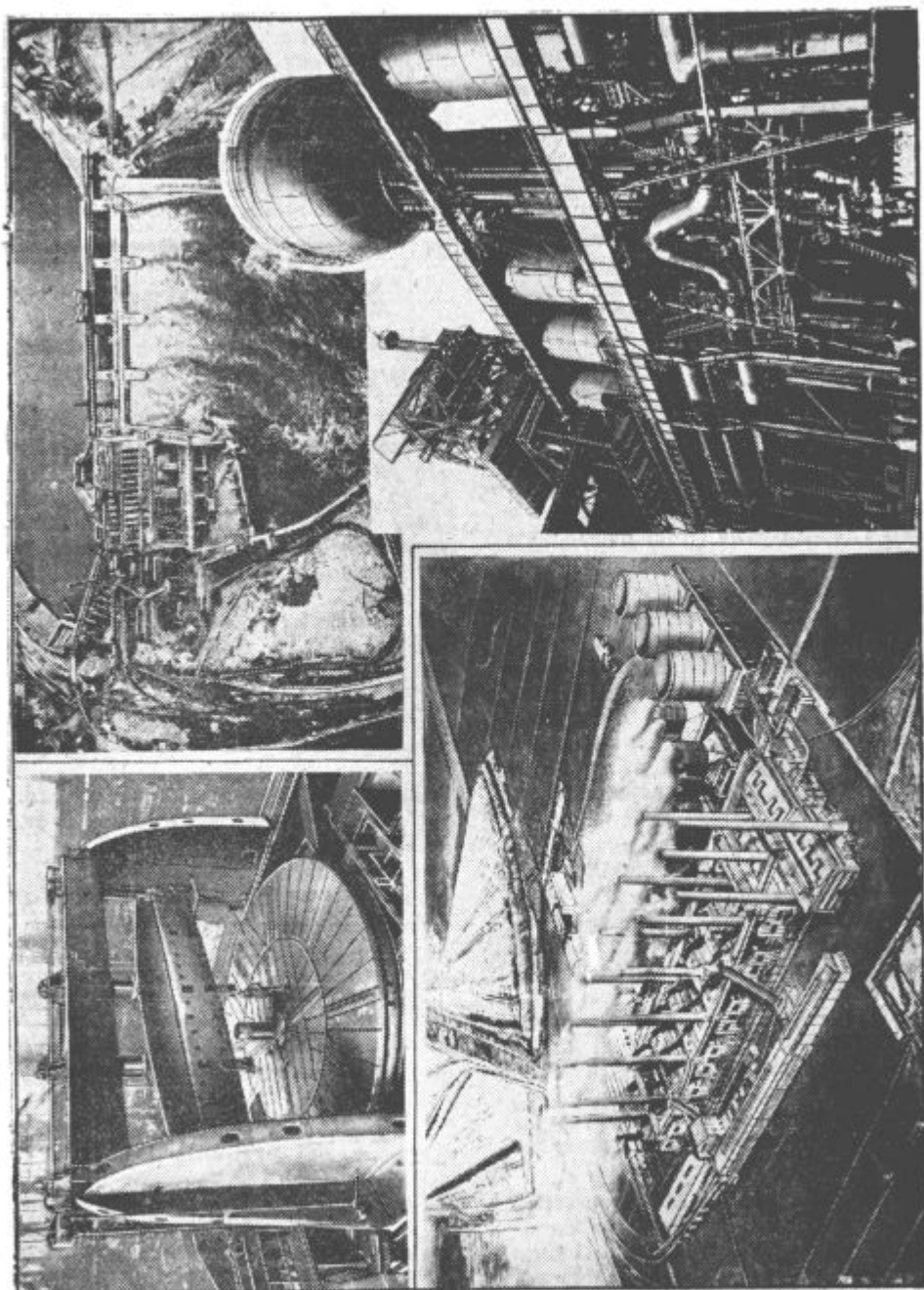
Zanimivo je preračunati, koliko ljudi bi bilo treba, da bi opravili vse titansko delo, ki ga danes vrše stroji. S površnim računom pridemo do rezultata, da bi moralo robotati na svetu dve tretjini milijarde več ljudi, ako bi hoteli brez strojev vzdržati ves današnji promet in vse delo po tovarnah in rudnikih. Iz tega računa se najbolje vidi pravi pomen energije, ki je s pomočjo tehnike človeka osvobodila suženjskega dela. Ako bi hoteli pogonske, delovne in prometne stroje, ki teko po vsem svetu, nadomestiti s človeškimi mišicami, potem bi potre-

bovali: za vse elektrarne in energijske centrale 338 milijonov, za železnice 127 milijonov, v poljedelstvu 73 milijonov, v tovarnah 70 milijonov, v rudnikih 18 milijonov in v avtomobilizmu 12 milijonov ljudi. Samo v teh glavnih panogah bi potrebovali tedaj 638 milijonov človeških delovnih moči.

Številka se vidi na prvi mah sicer ogromna, a takoj skopni skoro do nevidnosti, ako jo primerjamo z vso ogromno energijo, ki nam je zemljanom na razpolago. Vsa energija je od solnca pa bodisi, da jo izkoriščamo sproti: v vodnih napravah, mlinih na veter, strojih, ki izrabljajo energijo morskih valov, plimo in oseko, toplotno razliko morske vode v oceanih, bodisi, da izkoriščamo konzerve solčne toplote: premog, nafto in les, v katerih se je solčna energija nakopičila in se ohranila do današnjih dni. Vse moči, ki jih iz teh virov črpamo posredno od solnca, so pa le neznatna množina tistega, kar nam solnce v resnici nudi. Računi so pokazali, da siplje solnce, ka-

dar sije pravokotno na zemljo in ga ne zastirajo oblaki, na vsak kvadratni meter zemeljske površine povprečno energijo

1850 wotov, to je dobri dve konjski sili. Ker natanko poznamo zemeljsko površino, lahko s preprostim računom dožene

Mojstrovine tehnike, ki jih bodo občudovali udeleženci svetovne energijske konference na potovanju po Nemčiji: Zgoraj (levo): največja stružnica na svetu. Poleg: ogromna vodno električna centrala, ki jo grade na nemško švicarski meji. Spodaj: Največja parna elektrarna v Evropi (Golpa-Cornevices), desno: plavži Kruppovih železarn ob Renu

mo, da dobiva zemlja od solnca neprestano 235 bilijonov kilowatov.

Ta številka je tudi za nas, ki ne računamo več samo z milijoni, milijardami in bilijoni, marveč tudi s svetlobnimi leti navzlic temu tako ogromna, da si jo težko pravilno predstavljamo. Zaradi tega jo nekoliko pojasnimo v naslednji primeri:

V poldrugi milijardi ton premoga, ki ga letno nakopljejo po vsem svetu, in ki mora kriti vse naše potrebe po toploti in delu, tiči toliko energije, kolikor jo dobi zemlja od solnca v pičlih šestih minutah. Če nadalje upoštevamo, da bodo vse zaloge premoga zadostovale za našo potrebo še vsaj tisoč let, potem nam gornji račun pove, da vsa ta, za naše pojme ogromna v premogu nakopičena energija ni nič večja od one, ki jo solnce izžari na zemljo v treh dneh. Te primere nam bolje ko vse številke in vsi računi povedo, da je vsa premogova energija, ki na njej temelji vse naše gospodarstvo, industrija in kultura, neskončno majhna v primeri z neusahljivim virom žive solnčne energije.

V teh primerih smo upoštevali solnčno energijo, ki bi nam bila pri najpopolnejši izrabi na razpolago v tropskih krajih, pod najbolj ugodnimi okoliščinami, ako se je na poti od solnca na zemljo ne bi prav nič izgubilo. V resnici pa jo tudi v tropskih krajih dobršen odstotek zadrži zemeljska atmosfera, še več pa seveda v zmernih pasovih, kjer ozračje nikoli ni tako čisto.

Učenjaki cenijo, da se v zemeljskega ozračja nenehoma izgublja kakih 50 bilijonov kilowatov solnčne energije, ki pa je izgubljena samo navidezno, zakaj ta energija se zopet sprošča v obliki neviht, električnih izpraznitev in vetrov, dokler se ne umiri in ne razblini v toploto. Ta zadržana energija žene mline na veter, jadrnice, izrablja se v strojih, ki izkoriščajo moč morskih valov, v napravah za prestrezanje atmosferske elektrike itd. Toda vsa energija, ki nam jo uspe prestopiti s temi pripomočki, je le neznatna v primeri z ono, ki nam uide.

Vse današnje naprave za neposredno izkoriščanje solnčne energije so danes še pritlikave, a v daljni bodočnosti bodo morale kriti vse potrebe. Morda danes v tem pogledu še vobče nismo na pravi poti in se nam še niti ne sanja, kako bodo izgledale naprave za izkoriščanje solnčne toplote v bodočnosti. Dotlej pa bo treba izhajati s tem, kar imamo. V ta namen je v prvi vrsti potrebno štedenje in čim

temeljitejše izkoriščanje skromnih zalog. Iz tega prepričanja so nastale vse današnje moderne energijske centrale: elektrarne, plinarne itd., ki so izpodrinile že milijone zastarelih in nepopolnih ognjišč, strojev ter drugih velikih, majhnih in najmanjših napravljivev energije, in jih še izpodrivajo nenehoma in povsod. Če gledamo danes take velikopotezne moderne energijske naprave, smo lahko upravičeno ponosni nanje in nas ni treba biti strah pred bodočnostjo.

Misli o sportu

Narodi, ki imajo najboljše tekače, so najprej dospeli na oba tečaja.

Stari Grki niso gojili sporta pod vplivom podnebja. Današnjim Grkom sije isto solnce, pa niso atleti. Stari pa so bili zato, ker so bili klasiki. Prava razlika med klasicizmom in romantizmom je v tem, da trpi romantizem pohabljen telesu.

Izobraženci so glava naroda. Ni razloga, da bi morala ta glava biti grda.

Zdravnik, ki ni sportnik, je kemik z nečistim orodjem.

Skandinavci so iznašli edino sredstvo za povišanje temperature v svojih deželah: sport.

Kdor zanemarja telesne vežbe, zanemarja zdravje svoje domovine.

Ko si bil potolkel svoj lastni rekord in se vračaš domov, se vračaš z zmagovalcem in premagancem. Torej so porazi v sportu vendarle nekaj vredni.
Jean Giraudoux

TEDEN VARNOSTI

so imeli v Angliji z namenom, da bi se zmanjšalo število nezgod. Z letaki in lepaki, pa tudi z zvočniki, se dajejo navodila pešakom in njih »protivnikom«, avtomobilistom: »Ne čitajte svojega dnevnika po sredi ceste! Za poškodbo je treba samo minute, za lečenje pa celih let! Ne igrajte se toreadorja (bikoborca) z avtotaksami in avtobusi!« Uspehi te propagande so baje jako povoljni. Zakaj le niso napovedali varnostnega tedna malo prej! Slikar Strle, sovražne sile bi te ne bile strle!

Vsak lahko sliši travo rasti

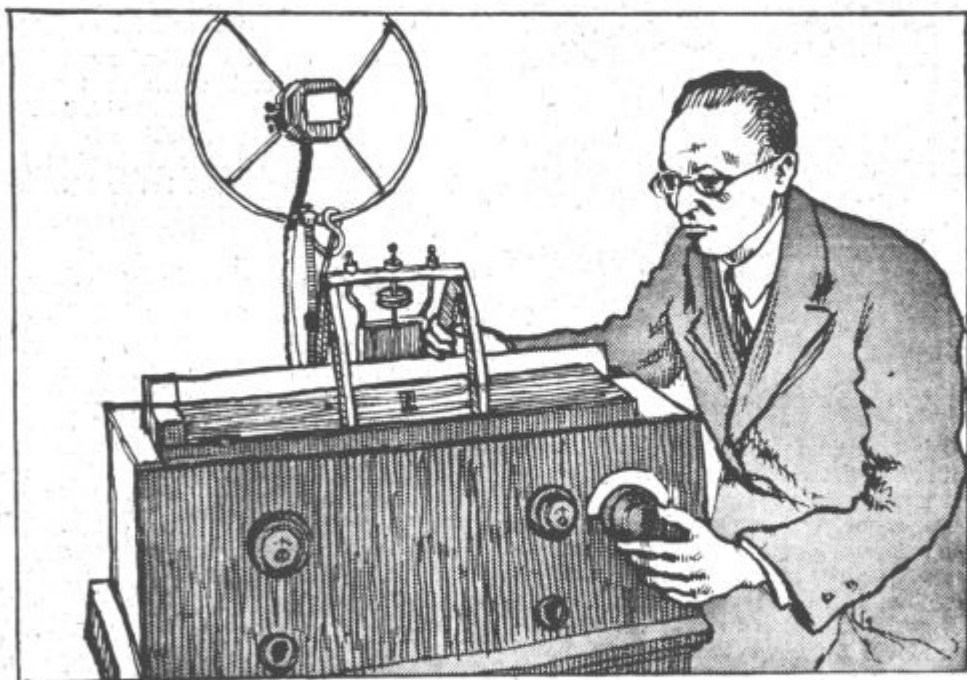
Zanimiv radiofonski poskus

Oni teden so v studiu dunajske radiofonske postaje napravili zanimiv poskus, pri katerem so stotisoči poslušalcev radia dejanski lahko slišali, kako raste trava.

Nedavno umrli znanstveni vodja dunajske oddajne postaje dr. Richtera je že precej časa poprej, na podlagi Whidingtonovih poskusov sestavil aparat, s katerim je mogoče meriti nepojmljivo majhna gibanja materije, raztezanje in vobče vsako izpreminjanje razdalje do

izmed nihalnih krogov je vklopljen še poseben jako natančen kondenzator in čim se plošče le-tega samo malenkost razmaknejo ali zblížajo, se hitrost nihanja v tem krogu izpremeni. V tem trenutku pa se iz zvočnika začuje žviž, popolnoma sličen onemu, ki ga poslušalci radia tako dobro poznajo od svojih nespretnih tovarišev, ki ne znajo ravnati z reakcijo pri sprejemnem aparatu.

Pri dunajskem poskusu je bil spremenljivi kondenzator mikrometra iz

Univ. prof. dr. Thirring razkazuje pred radiomikrofonom ultramikrometer

deset milijoninke milimetra. Aparat, ki se imenuje ultramikrometer, reagira na vsako izpremembo razdalje z zvokom določene višine. Po vnanjosti je ta aparat precej sličen večjemu sprejemaču za radio, ki mu je v bistvu tudi po sestavi zelo podoben. Sestoji namreč iz dveh strogo ločenih nihalnih krogov, tedaj iz dveh skupin tuljav in kondenzatorjev. Ako nihata oba nihalna kroga hkrati in z enakim številom nihajev v sekundi, potem se v zvočniku, ki je priključen na aparat, ne sliši ničesar. Toda v enem

dveh ploščic. Spodnja je bila nepremakljivo pritrjena v posebnem stojalu, zgornja je pa visela na svileni niti, speljani čez dva valjčka in privezani za betev neke rastline. Ko rastlina raste, nit nenehoma popušča in vrhnja ploščica se polagoma primika spodnji, zato se ton v zvočniku trajno viša ali niža.

Poskus se je popolnoma posrečil; vsi poslušalci radia so lahko slišali na lastna ušesa »kako raste trava« in so bili deležni izrednega užitka, ki je bil doslej le privilegij bedakov.

== Bombajski vrt ==

Bombajski vrt, skozi katerega so Gandhi in njegovi pristaši letos v marcu nadaljevali svojo pot k morju, je rodovitna ravnina, ki se razteza na severu Bombaja med planinami in morjem vse do tja, kjer se začne od solnca ožgana, čisto izsušena Indska puščava. In ta Bombajski

»Vrt molka« v Bombayu

vrt je tudi domovina Gandhija, ki se je rodil v Porbandarju, majhnem pristanišču polotoka Kathiavara.

Bombajski vrt je ostal do današnjega dne trdnjava Hindov. Medtem ko je Ganges višje na severu pomenil za vsakega zavojevalca, ki je prihajal čez Himalajsko gorovje, odprto vojaško cesto, so bila rodovitna polja v južnozahodni Indiji zavarovana pred zavojevalci po puščavi. Mohamedanski vladarji v Delhiu niso razširili svojega območja do te pokrajine. Ahmed, eden izmed osvajačev, si je zgradil mesto, ki se imenuje po njem Ahmadabad. Perzijski Parzi so takisto prišli v južnozahodno Indijo in so ostali tam, da bi postali Rockefellerji in Morgani indske industrije, pretežna večina prebivalstva pa sestoji iz Hindov. Ahmadabad, izhodišče Gandhijevega pohoda, je znano kot »mesto prahu« in z njegovim imenom je na glasu najprašnejše mesto Indije. Življenje znotraj njegovih prastarih zidov visi, predstavitvorno izraženo, na treh nitih: na industriji svile, bombaža in zlata. Že dolga stoletja so glavne

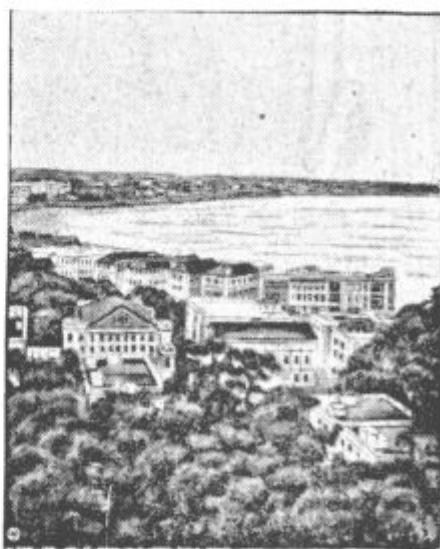
industrije Ahmadabada tkanje svile, bombaža in zlatega brokata.

Baroda, drugo največje mesto, je prestolnica domačinske države Baroda in rezidenca Gekvarja, enega najbogatejših indskih princev. Ena izmed njegovih palač je določena samo za čuvanje draguljev in zakladov. Med slednjimi je tudi slovita 125 karatna »Južna zvezda«, eden najredkejših demantov na svetu, in velik kos blaga, okrašen z dragimi kamni in biseri. Zbirke tega princa se cenijo na 560 milijonov Din.

S plotovi obdana polja na tem delu Gandhijeve poti so spominjale mnoge inozemce na evropska selišča.

Potem so prišli Gandhijevi sopotniki v Surat, kjer je Anglija položila temeljni kamen za trgovinsko pošto 1613. Za Angleži so prišli tja holandski in francoski trgovci. Okrašeni, visoko obokani grobovi, večji in prostornejši kakor hiše stojijo tam v spomin na prve uradnike, čijih spomin priča, da so holandski in angleški trgovinski agenti zaradi časti njih naroda hoteli tekmovali med seboj. Angleška vlada je prevzela to mesto l. 1800.

Pred stopetdesetimi leti je bil Surat eno glavnih indskih pristanišč, mesto, kjer je Evropa nakupovala katun, svilo, bogate vezene, bisere, redke kamne, čipke in začimbe. Danes je zaspana luka in šteje komaj 100.000 duš,

Pogled na bombajski zaliv

Earl Hanson

Island

Te dni se vrši na Islandu velika proslava tisočletnice obstoja islandskega parlamenta.

*Islandski ministrski predsednik
Trygvi Thorhallsson*

Letošnji jubilej Islanda, na katerega je poslala večina zapadnih narodov svoje delegate, ne pomeni samo tisočletnice islandskega parlamenta, ampak tudi proslavo začudljivega gospodarskega in kulturnega napredka, ki ga je napravil Island v zadnjih 25 letih. Slavje torej predstavlja kronološki spomenik dviga malega naroda iz srednjeveške reakcije k modernemu napredku.

Značilno je dejstvo, da so Islandci, ki niso nikoli izgubili stikov z duhovnim razvojem in pridobitvanjem drugih narodov, v vsakem drugem oziru tako silno zaostali, da so še pred četrto stoletjem veljali za ljudstvo, ki se še ni prebudilo iz srednjeveškega spanja — vsaj kar se tiče življenjskih pogojev in splošnih naprav.

Pred menoj leži novinski članek, ki je izšel l. 1885, in ki ga je napisal moj oče, potem ko je prepotoval to deželo junaških pripovedk. Deloma opisuje »tipično islandsko kuhinjo, kakršno najdeš v vsaki imoviti ali revni islandski hiši; nekaj izjem tvorijo le kuhinje v mestih, poglobljena razlika pa obstoji v pogledu čistosti in snage«.

»Na nizkih zidovih, iz plasti kamena in ruše, je počivala nepravilna streha, sezidana iz mladik, iz odpadkov, iz kitovih reber, ploskih kamnov, skratka iz vsega, kar je lahko služilo za pokritje debele vnanje plasti iz šote. Veža je bila nekakšen sirov mozaik, sestojč iz ribjih kosti in drugih snovi, ki so jih zabili v tla. Vsa znamenja pa so pričala o tem, da ni bil prostor še nikoli pometen. V malem pregradku je gorel skromen ogenj iz šote na kupu kamena in kotel, ki je bil obešen nad plamenom, je skrival najbrž koštrunovo meso in repo. Svetloba je sijala skozi okence na vsakem robu prostora, za prezračevanje pa je bila luknja v strehi, skozi katero je odhajal tudi dim. Na deski je počivalo nekaj svojevrstnih lesenih torile z ušesi na pokrovi. Iz njih je jedel Islandec svojo juho, medtem ko so bili po stenah in v kotih vsakovrstni predmeti, svedri, cunje, palice, deske in kosi usnja. Vse to je prišlo med letom v rabo. Slab gospodar je bil tisti, ki je take reči zavrzel.«

L. 1927. sem obiskal kmečko hišo, ki jo je opisal moj oče. A mesto, da bi šel tja peš, kakor je to storil moj oče pred sto leti, sem se peljal v avtomobilu, ki prevaja kmečke pridelke in pisemsko pošto iz kraja v kraj po moderni cesti.

Stara hiša je medtem izginila; podrli so jo. Na njenem mestu je vstal nov, moderen dvonadstropni dom iz opeke, hiša, ki je bila najbrže manj slikovita od svoje prednice, a je zato mnogo prostornejša in zdravejša.

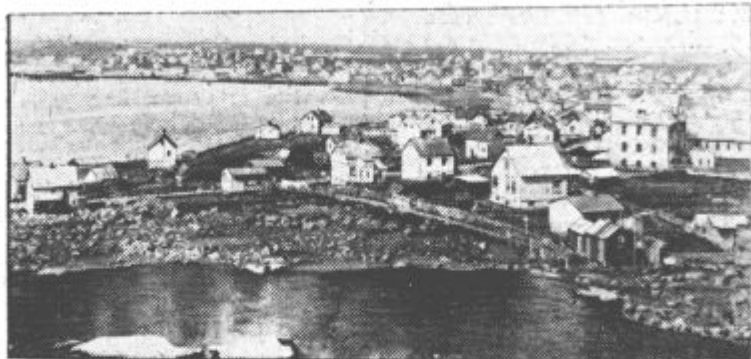
Dom in življenjski pogoji se povsod spreminjajo, redko kje pa sem bil pričakovanega prevrata, kakor ga je bil deležen Island v moderni dobi. Preokret v gradnji hiš je namreč samo ena točka v dolgi vrsti zanimivih točk — fenomen v neskončnem nizu sprememb, ki so odstranile primitiven Island, ki ga je poznal moj oče in postavile na njegovo mesto novo deželo, ki obhaja letos tisočletnico svoje parlamentarne ustanove.

Islandci so končno dobili pravico do samoodločbe in so se z vso energijo vrgli na delo na spremembo tistih življenjskih pogojev, ki so pred 150 leti malone upropastili deželo. Pred 150

letli so bili danski podložniki. Dežela je bila podvržena danskemu monopolu, ki je docela izpodrezaval njih trgovinske zveze z inozemstvom. Ker se ni ničesar uvažalo, so bili Islandci navezani na svoje lastne zaloge, ki so bile zelo

v enem samem tesnem prostoru, čigar dohod je bil zaprt, da se je na ta način preprečilo uhajanje dragocene toplote.

Pod temi pogoji so bili Islandci izpostavljeni vsem mogočim zdravstvenim in drugim nevarnostim, Epidemije in

Pogled na Reykjavik (glavno mesto Islanda)

pičle. Dežela ni imela ne lesa za gradnjo, ne premoga, nobene kovine. Islandci so lahko samo lovili ribe in pasli konje, ovce in krave. Vse njih rastlinje je obstajalo iz dveh produktov: iz repe in trave (sena). Šele pozneje so začeli saditi krompir.

Neglede na mesta, kjer se danes gradijo hiše iz uvoženega materiala, je slu-

lakota so redčile njih vrste vedno iznova. Potresi so pustošili njih stanovanjska in pomanjkanje cest jih je oviralo, da bi pošiljali pomoč od enega okraja do drugega.

Po poldrugstoletni borbi so dosegli Islandci najprej odpravo trgovskega monopola, potem so si priborili samoupravo in slednjič, l. 1918 popolno ne-

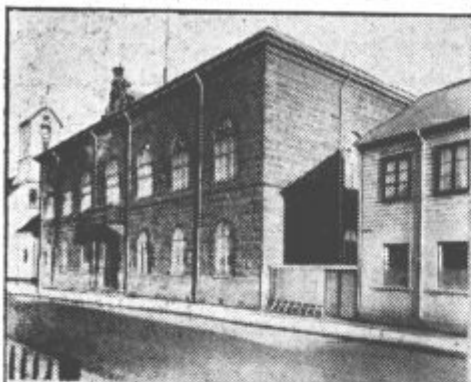
Lesene hiše v Akureyri

žila Islandcem za gradnjo poprej šota in kamenje, kosti kitov in grmovje s kakšno priložnostno desko, ki so jo morali prinesiti ponji na milje daleč. Pomanjkanje goriva je ponekod povzročilo »preobljudenje« in slabo zračenje stanovanjskih. Cele družine s sluzabniki in drugim priveskom so spale

odvisnost. Danes je Island samostojna kraljevina, docela neodvisna od Danske in ima z Dansko samo skupnega kralja.

Sodobni Islandci stojijo pred vprašanjem, kako zgraditi iz stare kolonije moderno državo, in sicer iz naselbine, ki je sto in stoletja ležala na severu Atlantskega oceana in daleč od velikih

trgovskih cest sveta, ter je bila čisto komaj sposobna životariti, ker je do-

Althing v Reykjaviku (islandski parlament)

besedno visela na svojih tradicijah s strastno ljubeznijo, ki je dobivala večsi naravnost obupne oblike in je neprestano sanjala o velikih dneh minule vikinške slave.

Na stotine turistov, ki se udeležijo proslave tisočletnice, bo jedva moglo

Stara luteranska cerkev v Thingvelleru

spoznati, kako je vse tisto, kar je v svetu znanega o Islandu, preživelo. Sodobni Island je rezultat dela ljudstva, ki se je predramilo k novemu življenju.

Tipična islandska gorska pokrajina

Možnost življenja na planetu X

V molku ozvezdja, nedostopnem prostoru človeškemu očesu, so odkrili nov svet, nov planet, ki je po vsej verjetnosti kakih tisočkrat večji od naše zemlje.*) Planet se je nenadoma pojavil na fotografski plošči flagstaffskega observatorija v Arizoni kot neznatna bunčica bučike v firmamentu, kar pomeni silno razdaljo od naše zemlje.

Najodličnejši znanstveniki skušajo odkriti značaj začetka novo odkritega solnčnega trabanta. Kako velik je po obsegu? Ali se bo znanosti kdaj posrečilo odkriti njegove skrivnosti z ogromnimi dalekozori, ki se pravkar gradijo?

Mogoče bo marsikateri čitatelj temu odkritju posvetil manj pomena, češ da se s tem nič ne spremeni v njegovem življenju. Za znanstvenika in raziskovalca pa je to odkritje največje važnosti, ker pomenja dogodek in razburljivo pusto lovščino v njegovem življenju, posvečenem raziskavanju misterijev sveta. Prvo vprašanje, ki si ga bo zastavil je, ali so na njem živa bitja in če je kaj izgledov, da bomo prišli s tem daljnim svetom kdajkoli v zvezo.

Novih svetov ali planetov ne odkrijejo vsak dan na tistem skrivnostnem firmamentu, ki je tako bogato posejan z milijoni zvezd in asteroidov. Pred 84 leti so odkrili planet Neptun, ko je v fantastični daljini, od našega solнца oddaljen 2.739.500.000 milj, potoval skozi svetovni prostor.

Pred nekaj tedni so novi planet prvič fotografirali. Tedaj je C. W. Tombaugh, mlad asistent v Lowellovem observatoriju v Flagstaffu odkril čisto neznatno točkico na razviti plošči. Odkritje ga je globoko presunilo. Zastopnikom tiska je izjavil, da mu je to odkritje povzročilo pravcati »radostni šok«, ker je prvi, ki mu je dano potrditi teorijo o planetu X, ki jo je bil že pred petnajstimi leti postavil ameriški profesor Low. Prof. Low je namreč obstoj tega planeta napovedal na podlagi znanstvenih računov.

Čuden slučaj je tudi dejstvo, da je obstoj tega planeta natančno pred 56 leti napovedala jasnovidka mrs Denton. L.

*) Glej članek »Deveti planet«, Zis, knjiga 7., št. 13.

1873. je oznanila v svojem delu, »Duša stvari« naslednje:

»Neptuna smatrajo za najoddaljenejši planet v solnčnem sistemu, toda mene navdaja slutnja, da je še daleč od Neptuna v neskončni daljavi drugi planet, svet, ki je mnogo večji od naše zemlje in nad katerim ne sveti noben mesec. Ljudje na tem planetu so zelo slični angelom. Zato sem krstila ta planet z imenom »Celestia«.

Celo kritično usmerjena znanost ne izključuje možnosti, da utegne biti planet Mars obljuden z živimi bitji. Zakaj naj bi bilo torej izključeno življenje na planetu X?

Mogoče bivajo tam ljudje, ki dihaajo drugače kakor mi, ki imajo mnogo večjo ali manjšo telesno težo od nas, ki so znabit ogromni velikani ali pa pritlikavci. In mogoče nam je to »angelom slično« ljudstvo podobno po obrazu, mogoče imajo tista bitja peroti, mogoče hrani vsako izmed teh bitij v svoji notranjosti skrivnostne vrelce svetlobe, ki mu omogočajo iskati in najti pot skozi transneptunsko temo, ako solnce ne sije nad njim?

Astronomi so po natančnih računih prišli do rezultata, da je eno leto na planetu X toliko kolikor tri sto let na naši zemlji. Kako je torej razdeljen čas na tem planetu? Ali ga kontrolirajo z osrednjim solncem, ki ga poznamo mi, ali se poslužujejo računskega sistema, ki je nedostopen našemu razumu?

Profesor Lowell, ki je določil lego novo odkritega planeta na podlagi najtežjih matematičnih računov, je pisal v svojem delu o planetu X med drugim:

»Ne varajmo se s praznimi publicami... Konservativizem je lepa beseda in prikriva nagoto nevednosti in bojznosti... Celo na zemlji je človek plod naključja, ne pa rezultat najvišjega razvoja fizičnega organizma. In ni niti najpopolnejše živo bitje med sesalci... Sredi življenjskih pogojev na Marsu, ki se tako močno razlikujejo od naših, so se — o tem smo lahko prepričani — razvile nam neznane življenjske oblike. Kakšne vrste bitja bivajo na Marsu, o tem nam ne more dati zaželjenega pojasnila niti biološki razvoj.«

Ameriški astronom dr. Shapley upa, da se nam bodo odgrnile še mnoge nove in silno presenetljive skrivnosti neba, čim bomo imeli na razpolago ogromne teleskope, ki jih sedaj izgotavljajo v Zedinjenih državah. V West Lynnu grade daljnogled, ki bo imel nad 5 m premera. S pomočjo teh teleskopov se bo posrečilo določiti in najti početni kraj planetov, skrivnostnih potnikov skozi vseмирje, ki se premikajo s takšno naglico, da jo morejo ugotoviti samo izredno fine naprave

z merili tako zvanih »solčnih let«, v katerih se skrivajo tako neskončne razdalje prostora in časa, da nalagajo človeku skoro nedoumljive uganke duha.

Dokler nismo gotovi, da so na našem planetu edina živa bitja, je dobro, da živimo v veri, da nismo edino človeško plemo. Mnogo boljše je upati in živeti v domišljiji, da smo le člani velike družine, ki živi na dalekih svetovih neskončnega ozvezdja in da pride dan, ko se bomo seznanili z daljnimi sorodniki.

= V 48 urah čez Atlantik =

V nekaj letih bodo velike zračne ladje zeppelinovega tipa križarile nad Atlantikom in vezale Evropo in Ameriko, oba kontinenta, med katerima je danes največji promet. Vožnja iz Evrope v Ameriko ali obratno bo trajala samo 48 ur. Glavno pristanišče zračnih ladij bo v Evropi pri Sevilji na Španskem, v Ameriki pa najbrže nekje v bližini prestolnice Zedinjenih držav, Washingtona. Promet se bo vršil s štirimi zrakoplovi, ki bodo dvakrat večji od »Grofa Zeppelina«, v konstrukciji pa popolnoma slični. Dva bodo zgradili v Ameriki, dva pa v Nemčiji. Za začetek bodo štiri zračne ladje zadoščale. Vožnje med Ameriko in Evropo se bodo vršile redno vse leto; po dvakrat na teden bosta plula zrakoplova v obeh smereh. Potnik, namenjen v Evropo, se bo lahko vkrcal v Ameriki n. pr. v soboto in bo v ponedeljek prispel v Seviljo, tako da bo najkasneje v torek že lahko kjerkoli v Evropi.

Vodnik slavne zračne ladje »Grof Zeppelin«, ki je doslej napravila že toliko srečnih poletov v vseh delih sveta, je zadnjič v kratkih besedah obrazložil načrte mednarodne zeppelinške transportne družbe (International Zeppelin Transport Company) v New Yorku, ki je bila z udeležbo nekaterih velikih ameriških in evropskih industrijskih in transportnih podjetij osnovana pod finančnim vodstvom newyorške National City Bank.

Dr. Eckener, ki je z ladjo dopotoval v Ameriko, da pospeši razgovore glede ureditve oceanske zračne proge, se je končno odločil, da razodene svoje širokopotezne načrte tudi širši svetovni javnosti. Njegove zamisli, opirajoče se na bogate izkušnje, ki si jih je bil pri-

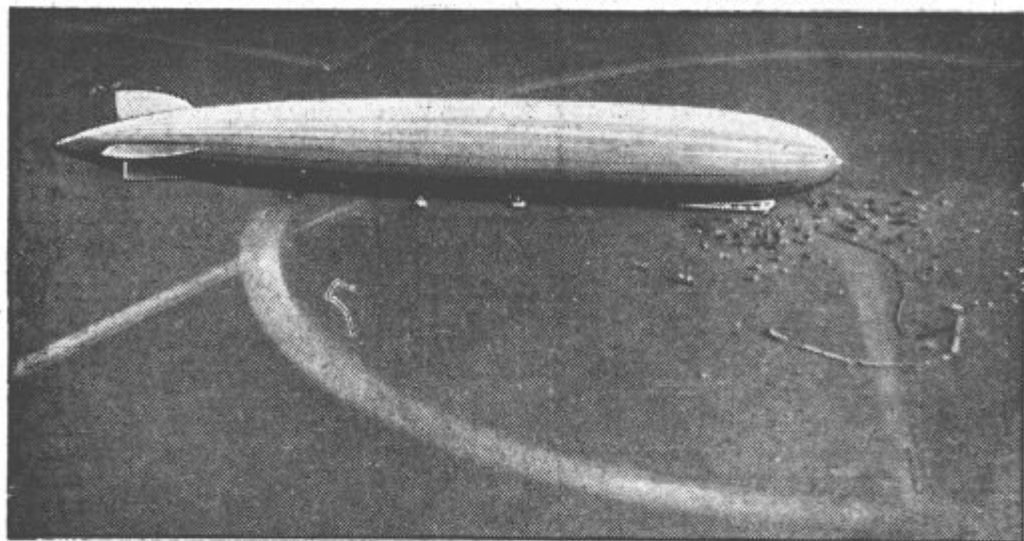
dobil na dosedanjih poletih čez Atlantski ocean kažejo, da smo danes že dejanski tako daleč, da za redni zračni promet med obema kontinentoma ni nobenih resnih ovir več. Zaupanje, ki ga dr. Eckener uživa pri bančni skupini, udeleženi pri zračno prometni družbi, je dokončno ugledilo tudi denarno stran tega načrta.

Za izhodiščno točko v Evropi je izbrana Sevilja. Spočetka so mislili napraviti Madrid za glavno pristanišče, toda španska prestolnica leži, žal, na visoki planoti in je zaradi tega preveč izpostavljena neugodnim vetrovom. Iz Sevilje v Ameriko bodo letele zračne ladje vzporedno s 40tim vzporednikom, čez Azore in Bermude. Ta proga je sicer nekaj 100 km daljša od običajne, toda vetrovne prilike ob njej so ugodnejše, tako da vožnje navzlic temu ne bodo trajale dalje, kot če bi zrakoplovi vozili v najkrajši smeri. Pristanišče v Ameriki se bo zgradilo nekje v bližini Washingtona, in sicer zaradi tega, ker so meteorološka opazovanja pokazala, da je talna megla tod razmeroma redka in da so tudi vetrovi ugodnejši, kakor v severneje ležečih krajih.

Od obeh krajišč glavne prekocean-ske zračne proge bi se potem uredile stranske linije, ki bi vezale posamezna vele mesta obeh kontinentov. Na teh progah, ki bi se v obliki pahljače razpredle po celini, bi vršila službo potniška letala. Te stranske proge bo v Ameriki uredila neka velika letalska družba, kar je zelo zanimivo zaradi tega, ker si bodo tukaj prvikrat delili delo zrakoplovi in letala. Kar se tiče Evrope je pa dr. Eckener že dobil zavotavilo, da bo za promet na stranskih progah poskrbel nemška »Luft-Hansa«, ki

bo s svojimi letali vzdrževala zračne zveze med Seviljo in posameznimi državami Srednje Evrope. Ostale proge

talstva smotreno sodelovala letala in zračne ladje, ki smo jih sicer vajeni smatrati za trdovratne tekmece.

Zeppelin med poletom

bodo gotovo ustanovile druge države, v prvi vrsti Anglija, Francija, Spanija in Italija. V tem velikanskem prometnem podjetju bodo prvič v zgodovini le-

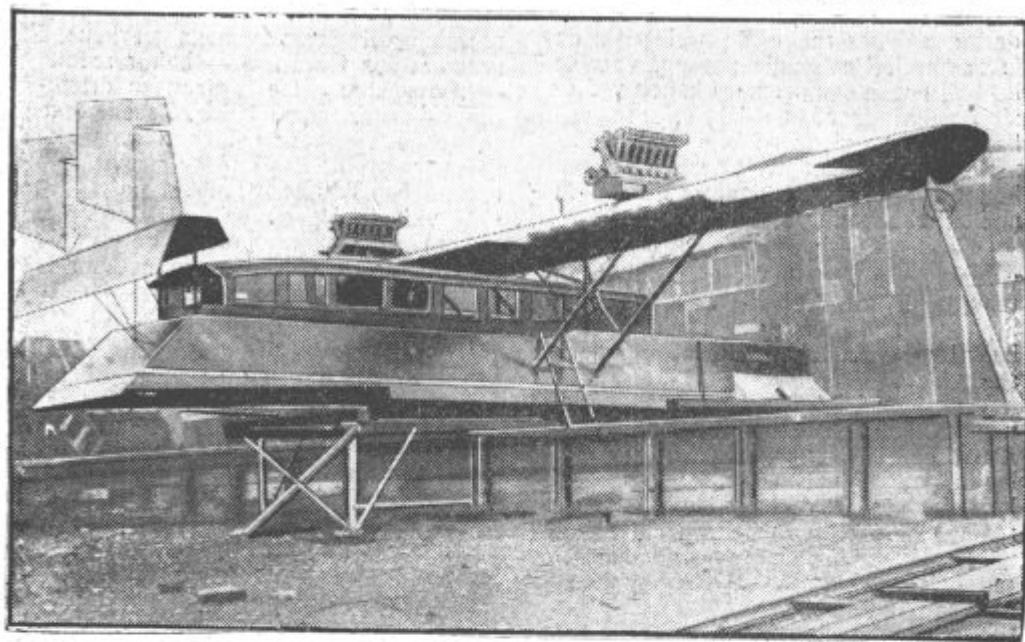
Ako se bodo pri gradnji za novo oce-
ansko progo namenjenih zračnih ladij
držali smernic, ki so jih določili na ome-
njeni pripravljalni konferenci v Ameri-

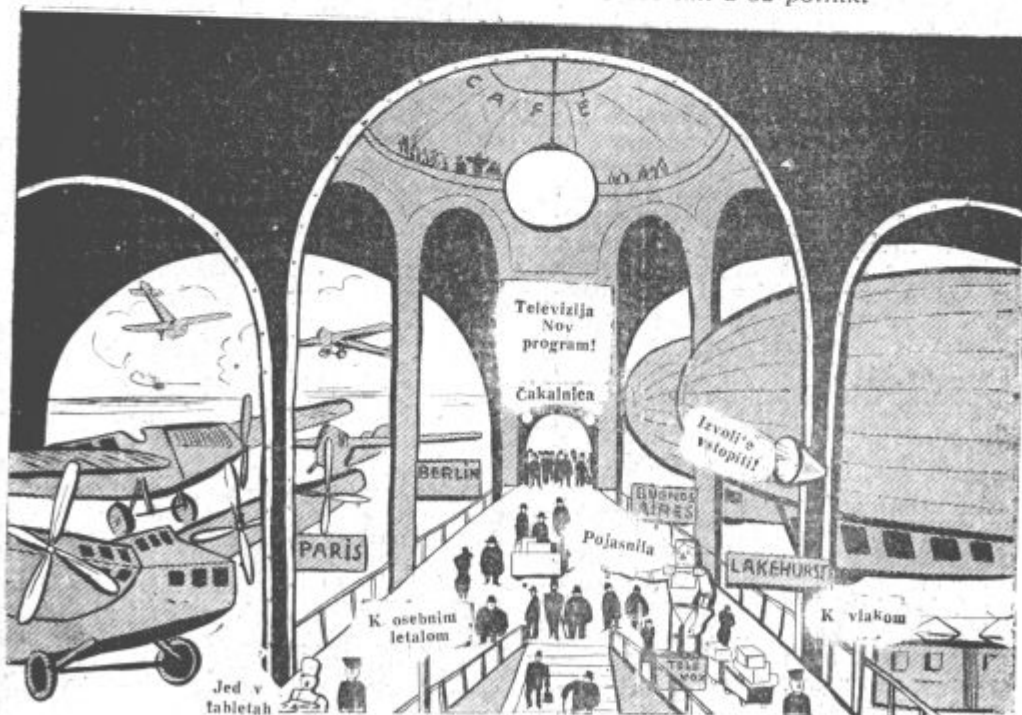
Jedilnica na Zeppelinu, kjer je prostora za 100 potnikov

ki, potem bo imela vsaka zračna ladja s seboj tudi letalo, ki bo zapustilo

zrakoplov že med vožnjo, da odnese nujno pošto v namenjene kraje.

Prekooceansko letalo bodočnosti
V. New Yorku grade letalo »Quincy Massachusetts«, kombinacijo letala in ladje. Letalo bo moglo preleteti na uro 150 km z 32 potniki

Prekooceanski kolodvor v Sevilji

Zeppelinli za promet čez Ocean bodo skoro dvakrat tolikšni kakor »Grof Zeppelin«, o katerem trdi dr. Eckener, da ga je danes razvoj že prehitel in da je zastarel. Povečanje zrakoplovov se bo bolj poznalo v premeru kakor v dolžini, zakaj dosedanje izkušnje so pokazale, da so glede na brzino, vzpenjanje in trdnost konstrukcije kratke pa bolj trebušne zračne ladje najboljše in najbolj ekonomične.

Dva zeppelinla bodo zgradili v Acronu v Ameriki in sicer bodo pričeli z delom takoj, čim bosta dograjena dva druga zrakoplova, ki jih grade sedaj v tamkajšnjih delavnicah, po naročilu ameriške vlade.

Vsak izmed štirih zeppelinov bo imel nosilnosti za 100 potnikov, rajši pa bodo jemali na pot manj pasažirjev, da bodo lahko naložili več pošte, ker se pošta bolje izplača. Nova bo pri projektiranih zračnih ladjah porazdelitev potniških prostorov, ki bodo zaradi čim manjšega zračnega upora vsi v notranjosti okrova. Vse kabine za potnike in posadko bodo imele 1100 kvadratnih metrov ploščine v dveh nadstropjih. V spodnjem bodo: kuhinja, salon in celice za moštvo, dočim bodo v gornjem nadstropju poleg velikih promenadnih hodnikov še potniške kabine slične oddelkom v železniških spalnih vozovih.

Dolžina vsake zračne ladje bo 265 m. Za pogon bo služilo osem Maybachovih motorjev, kakršni so se že doslej na zeppelinih najbolje obnesli in, ki bodo ponavadi tekli na plin, po potrebi pa se bo uporabljal zanje tudi bencin, slično kot pri zrakoplovu »Grof Zeppelin«. Kolikšna bo brzina teh orjaških zračnih križark, o tem dr. Eckener še ni povedal ničesar dokončnega. Pravi pa, da vožnja v eni ali drugi smeri ne bo trajala dalje kot 48 ur. Zaradi neugodnih vremenskih neprilik bi se utegnilo potovanje kajpada nekoliko zavleči, toda motorji bodo že tako močni, da se slične motnje ne bodo preveč občutile.

Američani računajo, da bosta zeppelinla, ki jih bodo zgradili v svojih delavnicah, veljala po 4 milijone dolarjev. Nemci računajo za svoji ladji nekaj manj, ker imajo na razpolago cenejše delovne moči. Vozni listek za potovanje z enega kontinenta do drugega bo — kakor je za enkrat določeno — veljal nekako 1000 dolarjev (56.500 Din) kar v primeri z vozninami na luksuznih parnikih nikakor ni pretirano, zlasti ako se

upoštevata prihranek časa, ki je za marsikoga vobče neprepeljljiv.

Bistvena točka, ki bo odločala o rentabilnosti zasnovanega zračnega prometa čez Ocean je — kakor rečeno — prevažanje pošte in drugega dragocenejšega ekspresnega blaga. Zaradi tega so se že vršila pogajanja z ameriško pošto upravo, kako bi se prevažanje uredilo čim bolj smoteno in po trgovskih vidikih. Razgovori, o katerih je bil obveščen tudi ameriški predsednik Hoover, so potekali povsem ugodno in je pričakovati, da se bo del ameriške pošte v bodoče prevažal po zraku.

Brž ko se bo dr. Eckener vrnil v Evropo, bodo začeli v Friedrichshafenu s pripravljalnimi deli za zgradbo obeh zeppelinov, ki jih bo gradila Nemčija. V pičlih dveh letih lahko računamo, da bosta obe zračni ladji dograjeni in da se bodo že desetletja trajajoča snovanja zračnega prometa med obema kontinentoma končno uresničila. Zračna proga bo zvezala in zbližala Evropo in Ameriko, kar bo nedvomno za obe celine izredno velikega pomena.

Barve v grbih

Grbeslovje pozna devet barv. Loči kovine (zlato in srebro), sklenine in kožuškovine. Zlato je emblema visokih kreposti: pravičnosti, milosrčja, velikodušnosti. Srebro znači nedolžnost, lepoto, iskrenost. Pri stekleninah imamo najprej rdečo, nazvano v francosčini »gueules«, kar je iz turškega »güle« = roža, prim, srbohrvaški »djul«, odkoder tudi Vrazove »Djulabije« (rdeča sladka jabolka). Pomeni pa srčnost, hrabrost v boju, kri prelito za vladarja. Nato azurno, nazvano po perzijskem nazivu za višnjeve kamen. Modrina simbolizira milino, prijaznost, čuječnost. Zelena barva se zove pri zapadnih grboslovcih »sinople«, kar je potvorjeno po Sinopi, turškem pristanu ob Črnem morju. To je muslimanom sveta boja. Pred križarskimi vojnami je ne najdeš na grbih. Črna barva se v grboznanstvu imenuje »sable«, kar je po ruskem »sobilju« — črni kuni — preko nemškega »Zobel«. Predočuje pa žalost, otožnost, ponižnost. Nekateri vitezi so si jo izbrali, kadar so hoteli ohraniti svoj inkognito. Škrat predočuje mogočnost... Obe kožuškovini: gornostájevina ali hermelin s črnimi pikami predstavlja visoko oblast, enako tudi takozv. »vair«, od lat. varius (iz belih in sinjih točk) ali pa nemško Feh, kar je istega korena kot naš pis-an... Desele barvo, namreč oranžno, pa so privzeli Aagleži.

R. Hichens

Krotilec kač

(Ilustrira Fran Škodlar)

(Nadaljevanje)

Strašen prizor

Kaj se godi? je vprašal Renfrev Absalema z ono zaničljivo opreznostjo, ki jo pokaže Anglež vselej, kadar pride v dotiko z nečim, kar mu ne ugaja.

Absalem jima je važno namignil, naj gresta za njim.

— Čarodej je tu in vsi bi ga radi videli.

Z dovršeno spretnostjo jih je peljal do mrtve točke vrtinca. Ko so dospeli na to mirnejše mesto, je Renfrev začutil, kako je Klari roka hipoma otrpnila. Krčevito ga je zgrabila za roko, tako da so se mu njeni prsti zarili v meso liki zobje pasti v telo iznenadene lisice. Pogledal jo je začudeno. Njene oči so bile ukovane na nekaj ali na nekoga, ki je bil pred njimi. Renfrev je sledil v

smeri njenega pogleda in videl, da ga upira v sredo gneče.

Cela ta človeška množica je zadobila v tem hipu podobo grobo oblikovanega kroga, čigar središče je ostalo prazno. In v tem krogu je stal z dvignjenimi rokami v položaju divje zapovedovalnosti silen človek, malone črn in napol gol. Imel je ogromne roke, divje oči ter noge, katerih močne kite so se končavale v vitkih in drobnih gležnjih nalik gležnjem plemenitega konja. Imel je obrito čelo, toda črni lasje so štrleli na zadnji strani glave. Njegove močno izrazite poteze bi lahko tudi v očeh Evropcev s pridom predstavljale dovršen tip inteligentnosti in poguma. V tega človeka je uprla Klara svoje oči, kakor da bi ga bila že videla, s presenetljivim izrazom hvaležnosti. Renfrev se je obrnil do nje in zasepetal:

— Klara, Klara!

Pokimala je nalahko z glavo.

— Da, Desmond, je odvrnila.

Vprašanje ga je peklo na jeziku, toda čim jo je videl, da se smehlja, ga je postalo sram lastne neumnosti.

— No, Desmond, kaj je? je vprašala.

— Nič, je odgovoril.

Absalem je obrnil drugam njuno pozornost. Sklenil je bil, da ju povede v prvo vrsto množice in je začel izganjati zamorce z najboljših prostorov. Posluševal se je nog in rok in kričal psovke. Gibajoča množica se je umikala malo po malo in v naslednjem hipu sta si stala Klara in čarovnik nasproti.

Njegove divje oči so jo komaj opazile, že je planil, tudi sam nad množico in jo razganjal siloma, da bi napravil prostor angleškemu gospodu in njegovi ženi. Sredi te pestre množice sta bila edina Evropca in obračala sta nase splošno pozornost. Renfrev je tedaj opazil, da delata glušečo godbo dva moža, ki sta sedela ob strani kolobarja; eden je na vse pretege pihal na slamnato piščal, drugi je besno udarjal ob star boben.

Za njima je neki starec, očitno bedast, gugal silno svoj život naprej in nazaj in ob vsakem gibu divje zakričal; ta krik bi mogel veljati za krik obnorelega šolarja, kar je dajalo še bolj čuden

izraz na njegovih pergamentnih ustnicah. Ta plesni Matuzalem je za hip obrnil Renfrevovo pozornost nase in jo odvrnil od čarovnika. Toda ob splošnem kriku množice se je ozrl.

Opazil je, da drži čarovnik v svojih močnih rokah pleteno cev, katere odprtino je zapiral pokrov. Dvignil je v zrak to cev, tekal v krogu in z rezkim glasom govoril val nerazumljivih besed; nato jo je vrgel na tla, se vrgel na kolena poleg nje, tolkel z glavo ob zemljo in pel molitev v korist velikega čudeža, ki ga je nameraval izvršiti.

— Kaj dela? je vprašal Renfrev.

— Ne veš? je rekla Klara.

Oči so se ji lesketale od navdušenja, ko je gledala na ležečo postavo, ki se je valjala pred njihovimi nogami.

— Ne. Kako hočeš?...

— Svojega gospoda Mohameda kliče na pomoč.

Istočasno je uprla oči v Renfrev: razumel je in v hipu, kljub dušeci vročini, ki jo je povzročala gneča, je začutil mraz po celem telesu, kakor da bi ga bili pogreznili v ledeno vodo. Domislil se je velikanske postave, ki je stala v luninevi svitu pred Klarinim šotorom; spomnil se je neodoljivega petja, kateremu morajo slediti kače, ki zapustijo pesek pustinje in sence oaz, da se splazijo k divjakovim nogam, se mu ovijejo okoli telesa in se skrijejo v njegovem kocinastem naročju. Ta čarovnik je bil krotilec kač in Klara je to takoj uganila. Kako? Renfrev jo je o tem vprašal na kratko.

— Kako sem ga videla, Desmond? To je mož, ki je nočoj stal pred mojim šotorom.

— Ta človek! To ni mogoče.

— Ta človek!

— Potem pa nisi spala, nisi sanjala.

— Kdo ve?... Pst!

Govorila je pretrgano kakor nekdo, čigar pozornost je drugod in ki ga motijo pripombe. Krotilec je haš končal svojo molitev. Vstal je, stlačil v usta pest zeli, jo prežvečil in pogoltnil. Zdajci je izpremenil svoj izraz. Besnost mu je izginila iz oči. Čuden mir se je razlil po celem telesu, ki je zadobilo nekaj kipu podobnega. Njegove ustnice so se nežno smehljale; z vzvišeno kretnjo zahvalnosti je dvignil roke proti oblaku, ki je priplaval mimo.

— Kakšen umetnik! je zašepetala Klara.

Tudi Renfrev je čutil, da ga je pridobil ta človek, v čigar kretnjah je prepoznal Klaro. Izvoljena žena, ki jo je

oboževal ves civilizirani svet, se je strnila s strašnim divjakom, ki je prišel iz maročanskih globin. Belo bitje, ki je igralo s srcem vseh evropskih glavnih mest, se je strnjevalo z groznim črncem, ki je glumil s kačami pustinje in džungle.

Kačji čarovnik je jel motriti ves krog prisotnih in oči so mu naposled obtičale na Klari. Prijel je pleteni tul v roke, dvignil počasi pokrov, ga poveznil popolnoma nazaj, segel z roko v odprtino in izvlekel sikajočo kačo; njena gladka koža je lesketala na solncu in se prelivala v barvah, zdaj slezasto, zdaj sivo, zdaj črno.

— To je kača, ki sem jo videla, je dihnila Klara.

Renfrev ni odgovoril. Videti je bilo, da ga je očaral divjak kakor tudi kača. Čarovnik je s kačo na rokah počasi hodil v krogu in pobiral denar od gledalcev. Ustavil se je pred Klaro. Kača je iztegnila proti njej svojo ploščato glavo. Ona se ni ganila, poslušala je besede, ki jih je nanjo naslovil divjak in s katerimi je poveljeval njeno lepoto in njeno darežljivost, potem mu je dala zlatnik.

Takrat se je mož vrnil v sredo kroga in znova je začel gorečo molitev, godbeniki so podvojili svoje sile, stari obsedenec se je gugal še silneje in kričal še z rezkejšim glasom. Kača, ki jo je bil potegnil nenadoma iz temne košare na solnčno luč, je ostala otrpla in lena. Polzela je po rokah krotilca, ki jo je stresal, jo klical, tolkel s palico. Nato ji je s silo razklenil žrelo, ji porinil med čeljusti palico in prav k svojemu licu je približal visečo kačo, ki se je začela zvijati po taktu in zvoku bobna in piščali.

— Vidiš, je rekla Klara, na dnu je žrelo krvavordeče.

Renfrev ni odgovoril. Kaj naj pomeni vse to? Godba in kričanje starega norca ga je vznemirjalo in razburjalo. In vendar je potreboval vso svojo mirnost, da lahko opazuje Klaro in tega divjaka z docela jasno pozornostjo.

Kača je začela postajati nemirna. Iztegnila je besno svoje dolgo telo, in ko ji je hotel krotilec potegniti palico iz žrela, je divje poskočila in mu skočila v obraz. Carovnik je široko odprl usta, iztegnil jezik in pustil, da se je kača obesila nanj. Kri se je pocedila. V tem stanju je mož začel plesati. Oči so mu divje žarele; pena mu je prihajala iz ust. Njegov izraz je postal satanski in njegove oči se niso ganile od Klare. Odtrgal je kačo s svojega jezika in jo pustil znova ugrizniti v levo stegno.

Množica je zakričala. Pogled na kri jo je razdražil, zakaaj divjaki ljubijo kri, kakor pijanci vino.

Carovnik je prijel kačo za rep in jo skušal odtrgati od stegna. Toda kačji sekalci so se bili globoko zasadili. Krčevito je vztrajala in njen gospodar se je moral spustiti z njo v boj. Izpustila je plen šele, ko je imela polno grlo krvi. Krotilec si je obrisal rane s travo, potem se znova vlegel na zemljo in goreče klical k Mohamedu.

Klara ga je gledala z ono hladno in napeto pozornostjo, kakor gleda genij genija.

Po zadnji molitvi je krotilec občepele na tleh, del kačo nazaj v košaro in izvlekel izza predpasnika arabsko piščal, ki je sestavljena iz mehurja, bambusa in dveh piščalk; bila je vsa rjavozelenkaste barve. Najprej je zasviral odlomek barskega napeva, nato v hipu zgrabil kačo, iztegnil jezik iz ust, ga dal kači ugrizniti, se zravnaval na noge in se postavil pred Klaro; uprl je vanjo svoj pogled, ki je bil videti, da terja njeno ob-

čudovanje in spoštovanje. Kača se je vzpenjala vedno višje in višje na visečem jeziku, krotilec pa je prekrižal roki in se začel vrteti na mestu med strahovitim odobravanjem Arabcev.

Ne da bi se nehal vrteti, je potegnil krotilec iz svojega naročja drugo kačo, ki je bila črna in večja od prejšnje. Ovil jo je okoli svojega tilnika liki ogromno ovratnico z glavo molečo naprej nalik velikemu obesku na golem telesu. Renfrevu se je zdelo, da gleda prikazen v sanjah, ki je obenem smešna in strašna s satanskimi pridevki. Videti je bilo, kako so kače odvisne popolnoma od njega in kazale so živ izraz grozne nemoči, ki jo je hotel on še podčrtati. Prizor je bil neznosen.

Ta predstava se je zdela Renfrevu mahoma neprimerna ženskim očem. Brez besede je potegnil Klaro skoro siloma izven kolobarja, kjer je težko sopeča množica začela postajati prepolna. Uprla se mu je:

— Desmond, je rekla, kaj vendar delaš?

— Klara, pojdi, je dejal zapovedujoče.

Domačini so že napolnili prostor, ki sta ga zapustila. Ozrla se je nanj z zelo bledim obličjem. V očeh si ji videl grozni izraz v hipu zbuženega mesečnika in drgetala je po vseh udih. Iztrgala se je Renfrevu in se preko glav Arabcev znova ozrla na kačo, štrlečo v zrak, ki je bila videti, da hoče splezati do neba. V istem hipu je padla široka roka nanjo in jo skrila njenemu pogledu. Ko je krotilec kač ugotovil, da sta njegova izvoljena gledalca odšla, je namah prekinil predstavo. Klara se ni upirala. Dala se je voditi do konja, ne da bi izgovorila besede in je sprejela pomoč Renfrevove roke, da je sedla v sedlo. Vrnila sta se v tabor molče.

Ko je Klara razjahala, je za hip premišljala. Potem je dejala:

— Desmond, prosim te, da nikdar več ne poskušaš s silo, kakor si storil to danes. Ne moreš si misliti, kako učinkuje to name. Rajši bi bila tepena. Tako bi bilo trpelo vsaj le moje telo.

Obrnila mu je hrbet in odšla v svoj šotor, pustivši Renfreva, ki ga je grizel kes. Celo popoldne je ostala hladna in molčeča.

Ko so primeketale v tabor ovce, ki so imele biti žrtvovane za vojaško slavlje, se je umaknila pod svoj šotor in tam ostala v postelji, dokler ni stalo solnce nizko na obzorju in so prišli nosači, da pripravijo vse potrebno za večerno fan-

tazijo. Privrskali so veselo, pojoč pesmi, ki so opevale zavzetje Granade.

Ko je slišala njihovo petje, je Klara prišla iz šotora.

Nočno slavlje pri Arabcih

Renfrev se je, ves nesrečen, šetal zunaj tabora in opazoval množico romarjev, ki so prihajali iz mesta in se zbirali na prostrani ravnini. Videl je na pragu šotora Klara, napol skrito v tanki kopreni rožnate megle, ki jo je razlivalo iz svojega naročja zahajajoče solnce. Cutil se je vsega preplašenega. Res je bila njegova, toda vedel je, da jo komaj pozna. On je samo povprečen človek. Klara je skrivnostna ženska: tajinstvena ne le po svoji ženskosti, ampak po vsem, kar je dodajal k temu še njen talent. Na pragu šotora je bila videti liki večerni duh, nalik bitju, ki se pojavlja iz zabrisanih reči: iz umirajočih luči, oslabeledih barv, onemelih glasov, prikazen, ki čaka na prihod zvezd, na vzhod lune, na tajne noči in na prijetni, nežni blažilni vonj, s katerim se napajajo severnoafriški vetrovi, ko vejejo preko gora. Otožna je poslušala maročanske

pesmi. Ta godba jo je polagoma prešinjala, jo ganila do dna srca nalik simfoniji njene rodne dežele. Ti zarjaveli možje divjih oči, ki so prepevali, niso bili več tujci zanjo. Stoječa na pragu svojega šotora se je brez velikega napora umišljala, da je njihova prijateljica, njihova rojakinja, ki je zrastle z njimi iz pustinskih globin. Samo ona ni bila ženska enaka njihovim, brez upornosti, ampak žena, kakršno si je ustvarila v sanjah: dojmliiva, vrla, vedra, čudovita v čudovitem svetu.

Absalem se ji je približal, da ji razloži nekatere podrobnosti nocojšnjega slavlja. Preden je izpregovoril, ga je vprašala:

— Na kateri strani je puščava?

In on ji je označil smer.

— Ali je prišel iz nje čarovnik?

Absalem je odvrnil, da tega nihče ne ve. Prebival je dolgo v Uasanu, svetem maročanskem mestu, toda nihče ne pozna njegovega rojstnega kraja, njegovega plemena niti njegovega imena. Često izgine, ne da bi vedeli kam. Gotovo pa je, da je že mnogo prepotoval. Govorijo, da so ga videli s kačami na Nilovih bregovih, romal je v Meko, pozna Kartum in Marakesh in nikdar se ne naveliča hoditi.

— Koliko je star? je vprašala Klara.

Absalem je odgovoril, da mora biti že prileten, da pa se ga očitno starost ne prime:

— Čarovnik je; živel bo, dokler ga bo volja.

Vprašala je slednjič, kdaj bo zapustil Tetuan.

— Morda nocoj, morda nikoli. Mogoče je že odpotoval.

— Ze?

Klara je naglo stopila iz šotora in prišla do Renfreva, ki jo je še vedno gledal kakor bojzljiv zaljubljenec.

— Ali si že dolgo tu, Desmond? je vprašala.

— Dosti dolgo, draga. Ali si se spočila?

— Popolnoma. Odtod, kjer stojiš, bi moral videti vse ljudi, ki odhajajo iz mesta?

— Da.

— Toda ti jih ne opazuješ?

— Pol popoldneva nisem delal drugega.

Pogledala ga je s svojimi velikimi očmi in videlo se je, da ne mara na dan z vprašanjem, ki ji je tičalo na jeziku:

— Kakšna čudna množica, je rekla. Vprašujem se, kam neki vse to gre?

— Eni v vasi, drugi proti morju. Videl sem tod mimo Rifljane, ki so bili v Sokoju. Mislim, da so se poskrili zopet po duplinah, odkoder hodijo plenit ladje, ki obtičijo na obali.

— O, da ... Rifljani?

Njen naglas je pričakoval drugih podrobnosti. Renfrevu se je zbudila pozornost.

— Kaj pomeni ta pogled? je izpraševal. Kaj želiš vedeti.

— Nič.

Klara in Renfrev sta komaj odvečerali, ko sta že prišla Mohamed in Absalem in ju odvedla svečano na prostor, ki so ga jima pripravili, da si ogledata 'fantazijo'. Absalem je prijel svetiljko, ki je plapolala v vetru; za njim so prišli nosilci bakel, ki so se postavili na vse štiri ogle grmade.

Dvanajst vojakov, oboroženih z dolgimi puškami, v plaših in z oglavnici, je stalo zgnetenih v molčeči in nepremični skupini pred grmado, ki je ob Absalemovi luči vstajala iz teme kakor ogrodje ogromne, fantastične živali. Bakljarji so pometali svoje plamenice na kup vejevja. V hipu se je razlil tok tekočega zlata v noč, kakor bi ga točile nevidne roke. Rastel je, se širil, se ovenčal s krono isker, ki jih je odnašal veter in so se izgubljale v oblakih. Slednjič so se užgali debeli hlodi in jeli širiti neznošno vročino daleč naokrog. Polagoma se je začrtal obris tabora, najprej medlo in v bežnih podrobnostih; vrh šotora, glava mule, blodeč pes, obraz Arabca, ki je gledal v ogenj. Nato si razločil vse kakor na poslopjih, katerih ogrodje vidimo jasno v plamenu, ki jih požira. Obrazi vojakov so se svetili v oranžni luči in rdeče luči so se poigravale v njihovih širokih, razširjenih zenicah. Mogel si razločevati že konje in mule. Pred šotorom-kuhinjo si razločeval ovco, ki so jo cvrli v velikih rdečih kosih nad kupom žerjavice, nakopičene v jarku na tleh. Kuhar, veličanstven, ovenčan z belim turbanom, je bil videti liki čarovnik v nemi igri, ko stoji pred vhomom v začarano podzemlje. Vročina, svetloba, življenje se je razlivalo v noč.

Cloveški glasovi so se jeli mešati z nepretrganim prasketanjem sijajnega ognja. Arabci so skočili, pometali svoje oglavnice, odvrgli plašče in zaplesali okoli zlato ožarjene grmade, vzpodbujali so se s kričanjem in z otroškim veseljem iztezali roke proti ognju. Nenadna radost je razjasnila te resne in jeklene obraze, razvedrila njih mračni

pogled. Nekdo je zagnal v zrak svoj fes. Drugi je vrgel svoj turban na tla. Okrogle in obrite glave, gole roke, rjave noge, za silo pokrite s kratkimi platnenimi hlačami, vitka telesa so se vrtinčila v svetlobnem pasu.

Mohamed se je nenadoma oddaljil od ognja in premeril od zadaj dvanajst metrov za zalet. Potem se je zagnal v skoku, preskočil zlato plamenečo grmado in izginil kakor clown skozi papirnat obroč. Toda tu se je papir zaprl za njim. Izginil je iz luči v noč in sledilo mu je na tisoče isker. Eden izmed vojakov je sledil zgledu, nato drugi, potem vsi. Sledili so nosači in skakali po dva ali po trije skupaj, držeč se za roke. Celo kuhar, resna in priletna oseba, okrašen s trebuhom, ki mu ga je priskrbelo dolgoletno pukušanje, celo kuhar sam je preskočil na enem koncu ogenj, ki je začel pojemat v žerjavico; skočil je kakor star konj, ki se zadene ob oviro, in oplazil s svojimi bosimi nogami vrhnje ogorke sredi morja zbadljivk.

Molčeče resno je opazovala Klara, kako se prerivajo te postave. Videti je bilo, da se je prav nič ne prime splošna veselost. Plameni so še podčrtavali njen

bledi obraz in kazali Renfrevu njen mračni in malone obupani izraz.

— Kaj ti je, Klara, je vprašal nemiren.

— Nič. Kaj hočeš?...

Veter, ki se je ohlajal, se je poigral z njeno obleko; vzdrgetala je. Absalem je opazil to.

— Oblecite plašč, gospa, ji je dejal. In na mah je slekel svojega in varno ogrnil z njim Klaro. Videlo se je, da ji je všeč. Zahvalila se mu je. S hladno kretnjo, ki je vznejevoljila Renfreva, je vrgla široko oglavnico na glavo, tako da je povsem zakrila obraz. Tako je popolnoma izgledala kakor kak Arabec: nič je ni več ločilo od kateregakoli vojaka.

Renfrev, ki se je slabo počutil, ni vedel, kaj bi bilo najbolje storiti. Poskusil je z enim ali dvema stavkoma, na katera pa mu je ona komaj odgovorila. Nato se je malce odmaknila in pazno motrila kretnje vojakov. Nekateri so zopet ogrnili svoje plašče ob pogledu na pojedino, koje duh jim je dražil nosnice. Kuhar, ki se mu je pleglo navdušenje za akrobatiko, se je vrnil k svojim ponvam in nadziral počasno cvrenje v njih s koncem palice.

Ko se je Renfrev obrnil proti Klari, ni mogel več razločiti, s katerim plaščem je bila ogrnjena. Štiri ali pet okutenih postav je sedelo pri ognju. Brez dvoma je bila med njimi. Približal se je skupini, toda na svoje veliko začudenje je opazil samo vojake.

Klare ni bilo tu.

Renfrev je počakal nekaj časa pri teh ljudeh, dokler niso vstali in odšli, da se udeleže pojedine, ki je bila pripravljena daleč stran od ognja v globoki temi, ki je vladala za šotori. Ostal je torej sam nasproti goreči masi, ki je zamolklo prasketala v vetru. Kje neki je Klara? V vsakem drugem položaju bi bil Renfrev planil, da jo poišče. Toda nocoj ga je nekaj zadrževalo. Slutil je, da je želela biti sama in da se je bavila z nečim. Morda je še huda nanj, ker jo je prenaplo odtrgal od prizora onega čarovnika, ko ga je baš najbolj občudovala. Za običajno žensko bi bila to le otročarija. Toda Renfrev je čutil, da je bilo s Klaro resnejše. Njenega duha je očitvidno močno dojmil pogled na onega divjaka, ki je prišel iz maročanskih globin. Okoliščine so si sledile tako, da je postal ta akrobat zanjo zanimivejši, kakor bi bil za katerega koli gledalca. Renfrev je vse to mirno preudaril. Njen umetniški čut in izredna bistroumnost sta ji omogočala, da napravi iz tega očarljivega div-

jaka, ki ga ni bila nikoli videla, resnično in dovršeno osebnost. Nepričakovano jo je slučaj postavil pred njen model. Prisostvovala je originalnemu prizoru, za katerega je bila sama ustvarila posnetek. Razmišljajoč pri ognju, je Renfrev čutil v tem hipu bolj kot kdaj prej neprirodnost svojega umešavanja; čutil je vznemirjenje, ki ga je moral s tem izzvati pri Klari. Zločin je motiti umetnika pri njegovem stvariteljskem razmišljanju. In še to, Renfreva je zapeljalo k temu čuvstvo smešne ljubosumnosti. Priznal si je to. Ljubosumen je bil na zanimanje, ki ga je Klara kazala ob nastopu tega človeka, ljubosumen celo na sanje, ki jih je imela. Česa ne zmore vsega zaljubljenčeva budalost! Odločil se je, da poišče Klaro in jo prosi oproščenja.

(Dalje)

Jean Nicot ali André Thivet?

Letos mislijo praznovati 400letnico J. Nicota, rojenega 1530. On je po splošnem mnenju prinesel tobak na Francosko. Kot poslanik Henrika II. je iz Lisbone 1559. poslal Katarini Medicejski vzorec duhana, nedavno pripeljanega iz Amerike, češ, da je zoper migreno. Ali dr. Le Clerc, predsednik poljedelske in prirodoslovne družbe, je pred dvema letoma dognal, da je prinesel tobak na Francosko neki André Thivet iz Angoulême (roj. 1502). Potoval je okoli 15 let po Vzhodu, nato se kot dušebrižnik vkrca na ladjeve, ki ga je admiral Villegaignon vodil v Južno Ameriko. Vrnivši se domov, je objavil l. 1558. poročilo o svojih doživljajih: »Posebnosti antarktične Francije, tudi Amerika imenovanec. V tej knjigi baje ločno in določno opisuje tobak, čigar sadik je prinesel s seboj v domovino.

Svatbena ladja

Grkov je dosti. Če je Grčija majhna, je pa Amerika velika. V New Yorku je n. pr. grško društvo z 10.000 članov. Vsi ti izseljenci so zvesti svoji prvotni domovini. Letos, ko se slavi stoletnica grške samostojnosti, jih je domotožje tem huje obšlo. Obljubili so, da se poroče le z rojakinjo, ako bi se jih ženilo prijemalo. Omenjeno društvo je priredilo veliko ženitovanjsko vožnjo. Šest sto Helenov — mladih in manj mladih — se je vkrvalo na poseben parnik in odpluli so k svoji Heleni, ki naj jim priinese srečo. Vozovnice so plačane tudi za nazaj. Večina teh, ki ženitvarijo, ne gre na slepo. Zvez so si poiskali s pismi, izmenjavali so fotografije. Ako si bosta fant in dekle pogodu, bo treba še pred popa, potlej pa nazaj v Novi svet.

== Tilden — kralj tenisa ==

Lacoste je zmagal nad Tildenom, Francija je odnesla Davisov pokal Ameriki. Tilden ni več svetovni prvak v tenisu, toda ostal bo največji igralec v zgodovini tenisa. To priznava njegov nasprotnik Lacoste, ki mu je odvzel prvenstvo.

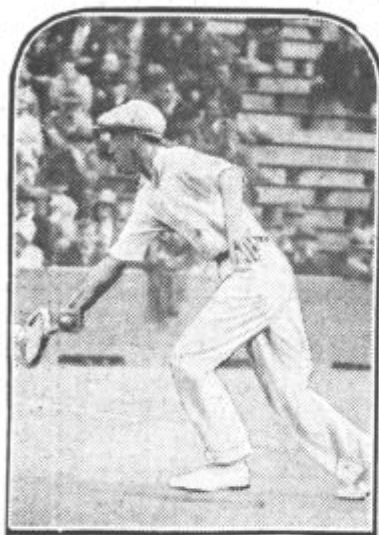
»Če se spomnim deset let nazaj,« tako piše o njem Lacoste, »se moram smehljati,

ko so ga iz vrstnega reda teniških igralcev iz leta 1920. uvrstili v skupino, ki je potovala prve dni maja 1920 v Anglijo v boj za Davisov pokal.

Wimbledon! Morda niti sam niti nihče drugi ni sanjal, da je stopil tamkaj v svetovno teniško areno, v kateri je kraljeval šest let. Od maja 1920 do septembra 1926 je zmagoval povsod. S tem dnevom je postal za deset let najboljši teniški igralec Amerike, najznamenitejši predstavnik bellega sporta in — kar je še več — veliki sportnik, ki ga je vse občudovalo in cenilo. Tildenova osebnost je izredno popularna; njegove zasluge za propagando teniškega sporta so neprecenljive.

Tildenovih zmag se ne morem spominjati do zadnje; bilo jih je preveč. Med leti 1920 in 1926 je zmagal enkrat v avstralskem prvenstvu in šestkrat neprekinjeno v ameriških teniških igrah za nagrade. Razen ene igre v dvoje z Richardsom ni izgubil nobene igre v dolgotrajnih in težkih borbah za Davisov pokal.

Njegova igra je očarljiva. Vsak njegov udarec, bodisi da je preračunan ali kapriciozen, je srečen. Žogo udarja s stegnjeno roko zelo visoko — ker je visok — ter jo

René Lacoste

ker sem takrat začel resno igrati tenis in prvič slišal o Williamu T. Tildenu. Takrat sem vzljubil tenis in Tildenova slava me je gnala, da sem se skušal izpopolniti; takrat se je rodila v meni želja, da bi igral vedno boljše.

S Tildenom sva se na pesku prvič srečala 1. 1925. Priznati moram, da si nisem mogel niti misliti, kako bliskovite so njegove žoge in res jih prvič skoraj nisem videl. Ko sem se jih priučil in jim mogel slediti, je Tilden lahko spremenil udarec in zopet nisem vedel, kam bodo padale. Stal sem kot ukovan! Žoga je letela kot krogla prav v mene in visoko na levo ali nizko na desno. Zadel nisem nobene s katerikoli strani.

Bistvo Tildenove igre je spretnost. Nasprotnik nikoli ne ve, kam bo poslal žogo, kako bo letela in kako skakala. S skrajne meje prostora udarja z vseh strani enako dobro; to je druga bistvena stran njegove igre. Siguren je v tem popolnoma.

Tilden je star 37 let. Začel je igrati pred 20 leti; pokazal je takoj lepe zmožnosti in prorokovali so mu karijero. Sreče še ni imel, dasi je bil kmalu odličen igralec. Leta 1919. je dosegel v ameriški teniški zvezi drugo mesto, pred njim je bil William M. Johnston. Za Tildena je značilo že drugo mesto mnogo in menim, da je bil srečen,

William Tilden

z dolgim zamahom pritisne navzdol. Nekateri njegovi udarci so morda šibkejši kot Johnstonovi, nekateri morda niso tako brezhibni kot Cochetovi, toda vedno zanesljivi. Tilden igra enako dobro na mehkem ali trdem igrišču. Njegovi udarci so enako čisti in neprisliljeni pri visokih ali nizkih žogah. Tilden pošilja žogo vedno in vedno z lahkoto preko mreže, igra igro za igro brez pogrške, napada s silo ali razoroži svojega nasprotnika z bliskovitim udarcem, če se preveč približa mreži.

Kadar vidi Tilden, da nasprotnik igraje vrača njegove žoge, se prime prvak drugega orožja. S posebnim obratom v zapestju zavije žogo navzdol ter skuša nato prevariti partnerja s hitrimi, ravnimi, brezhibnimi in nizko merjenimi žogami. Tilden je bil vedno zelo odločen in neustrašen igralec. Pred leti je skušal zavajati svoje nasprotnike s tem, da je igral z otročjo lahkoto najmanj pričakovane in najtežje žoge in je napadal prav iz zaledja ali prav od mreže. Bil sem navzoč l. 1925., ko je pogazil Johnstona; takrat je Tilden pokazal, da zna napadati in vztrajati čudovito.

Danes so Tildenovi udarci izravnani. Tilden se drži bolj v ozadju in igra umerjeno, konzervativno. Le redko pošilja nevarne prizemne žoge in ne udarja več preostro... Če ni treba! Sicer pa še vedno pokaže lep napad, če želi. V ostalem igra solidno, brezhibno; silo in elan je zaigral za svoja prvenstva.

Pripovedujejo, da je Cochet premagal Tildena, ker Tilden ni bil več mlad dovolj, da

bi bil mogel dati vse svoje sile. Menim, da je stvar drugačna! Po letu 1925. sem igral s Tildenom desetkrat in, — če sem srečno odnesel zmago — sem vselej lahko videl in čutil, da Tilden še ni izčrpan. Ko je Cochet slavil lani nad njim dve zmagi — v Wimbledonu in Auteuilu — je bil Tilden svež in živahen.

Kadarkoli je Tilden podlegel, je vedno sprejel svoj poraz možato. Nikoli se ni skušal opravičevati ali širiti izjave, ki bi »pojasnile«, zakaj je izgubil. Tilden seže nasprotniku v roko in pristavi vselej: Zmagali ste, ker ste boljši igralec in res sem vesel, da lahko čestitam! Takšen je veliki teniški igralec!

Tildenova pot v mednarodni sport in njegovo življenje v njem je bleščeč vzgled mlajšim igralcem. Mladina lahko posnema njegove udarce, lahko igra taktično enako in sledi njegovemu vzgledu vzornega sportnika.

Cital sem, da se namerava Tilden popolnoma posvetiti odru. Odkrito želim, da bi ga zopet videl na tenišču. Prepričan sem, da bo zmagal še v marsikateri igri. Če bi morda le prišel dan, ki bi mu prinesel poraz, potem je več kot gotovo, da noben poraz ne more zatemniti slave, ki jo uživa. V srcih in mislih vseh prijateljev sportne borbe bo živel Tilden kot vzor največjega igralca, ki ga je imel — tenis.

Nedavno je Cochet zopet v Parizu zadel na »kralja« Tildena in tudi to pot mu je bila sreča mila. Tilden pa je tudi letos pokazal, da njegova zvezda še ni zašla.

W. Volz

V prašumi

Skozi pragozd, preko odprtih ledin smo se bližali mogočnemu pogorju, veličastno je štrlel pred nami zajetni ognjenik Kabala. In strmi vrhunec, ki je pihal iz žrel vrhu koničastih stožcev oblake pare in dima, je vzbudil v meni hrepenenje. Ob njegovem podnožju se vije pot naokoli, tako so me na moje povpraševanje poučili stanovniki. Moj načrt je bil storjen: nosači pojdejo vzdolž podanka, jaz pa prekoračim le z dvema spremljevalcema vrh.

In nanovo se pogreznem v globoki prales in strmim proti silni gori. Počasi nas vodi prašumska steza navzgor. Kavni vrtovi domačinov, mnogi opuščeni, drugi še obdelani, leže razmetani po prašumi. Na enem je stala še na široki, odprti planjavi dobra hišica, tu smo se udomili za čez noč, da bi jo potem drugo jutro mahnili kvišku. Dotod sem mogel jahati

z vaškim rjavom, ki je krenil z nami za voditelja. Naslednji dan je kazalo da bo lep. Vedno nočno nebo se je razpenjalo nad nami, zvečer pa se je visoko pojavil ščip in oblival z bledo, jasno svetlobo širni pragozd, mogočni dimnati vršac visokega ognjenika. Dolgo sem sedel pred hišico zatopljen v razmišljanje, že naprej se veseleč vsega krasnega, kar naj bi mi nudil nastopni dan. Neizmerno mikaven je pragozdni vulkan, gleda ga kadar in kakor koli.

Proti drugi uri ponoči me je predramil grozljivo neprijeten hršč daleč v pragozdu. Zamolklo je donelo rjovenje siamangov, tu pa tam se je blagovžno slišalo zvoneče vreščanje unkov; rezko so cvrčale opice v strahu in stiski; kljunorožci pa so neubrano grakali vmes; ptice ujede so se glasno drle; slonova trobesa so pretresala nebesa — podoba

je bila, kakor da se buni ter upira celokupna priroda, kakor da slednja žival, sleherna ptica v blazni grozi pronikavo povzdiga svoj glas in skladno priteguje vzkliku narave. Čedalje močnejše je rasel upor, peklenski koncert je bolj in bolj besnel, vedno so se vtikali novi glasovi, strašanski, lepo v nočni temini. Zmeraj je prihajalo bliže v brezmejnem kipenju — globokemu vtisku se nisi mogel odtegniti — zdaj je čisto blizu, konji v hlevu plaho zahrzajo ter jamejo brcati in rožljaje puliti verige, psi drgetaje cvilijo in cmevkajo, kar se da nebrzdana vstaja vsenaokrog — tiger je v bližini! Jaz stojim pri oknu in stiskam kopito pri dvocevki z dlanjo. V jarki mesečini blesti plani prostor pred hišo — tamkajle, petdeset korakov vstran, na robu pragozda mora biti tiger; ondi leži v pohlepni plenuželjnosti, pripravljen, da naskoči. Kakor pobesneli so konji, divje hrzajo od tesnobe in se trgajo na verigah — oči se mi vrtajo v sinjkasti in vendar tako mrki pragozd — vsak trenutek mora krasna zver priti na izpregled — nič — nič — minute potekajo; v dalji je potihnilo, samo pri hiši rohni krámola še minute naprej. Konji odnehajo, okoli doma se za spoznanje pomiri — punt se oddaljuje, obnavljajoč se venomer ob novem tesnobnem kriku — vedno dalje — in dalje — in slednjič razzveni daleč v pragozdu. Črez pol ure kraljuje globok molk v tihi prirodi, kakor da ni bilo nič. Tiger je premeril svojo državo! Petdeset šest korakov pred hišo — to smo dohnali drugo jutro — se je tiger okrenil.

Neskončno nam je v srce segla — kaj takega sem malokdaj doživel — ta čudovita dogodivščina, ta plahotno prebujenje prirode v nočni uri, ta brezumni zakričaj vsega živstva pred nemilosrdnim daviteljem. In krepko smo se tega zavedali: človek ni gospodar v pragozdu — to je tiger, kraljevska zverina!

Tedaj sem razumel, zakaj se domorodec bliža tigru z globokim spoštovanjem, ga plaho in ponižno nagovarja; zakaj ga časti kot prednika in se ponaša z njegovim pokolenjem: nesvoboden se čuti pred njegovo neznansko močjo in neustrašenostjo, ki se ji vse klanja; ni še premagal boječnosti iz nekdanjih dni, še ni prost v pragozdu, čuti suženjske spones in se z vso živadjo priklanja pred svojim gospodom, vladarjem prašume.

Samo kadar se čuti varen, se šele drzne brcati proti ostnu, kakor šolarček za učiteljevim hrbtom, se tudi on osmeli in se

upa rogati; potem si pripoveduje zgodbe, češ, da je tiger bedast in puhloglav in da ga z mrvico zvitosti lahko preličiš. »Tiger je nekdanj požrl moškatenmu kozličku samico in potrj je samček mislil na osveto. Napotil se je k tigru, ki je sit ležal pod drevsom, in se mu prilizoval: »Nikar ne misli, gospod, da sem huden, ker si mi žensko pohrustal; kaj je moškaten kozica pred tvojim gospodstvom! Ti si nam car in imaš vse pravice nad nami: kar ti storiš, je prav, in jaz si že poiščem drugo samko.« In naplahtal je tigra, češ, da nedaleč živi drugi tiger, ki pa je še mogočnejši. Tiger se vzpne grozeč. »Ne,« ga miri moškaten kozliček, »saj tega ne verjamem; ampak on sam trdi tako in se baha, da se ti pač nikoli ne bi predrznil močevati se z njim.« Tedaj se je tiger usrdil in ga vprašal, kje neki domuje tiger, ki si dovoljuje tako razustne besede. Moškaten kozliček se je izmikal, kot bi želel tigra potolažiti; s tem pa ga je še huje podžigal. Besen od jeze je tiger zahteval, naj ga spremi k tekmeču. »V globoki jami stane, gospod!« reče moškaten kozliček, »ali si boš pač upal vanjo?« Togotno hlastne tiger po šibki živalci, ta pa se spretno umakne in se da pregovoriti, da bo tigru pot kazala. In vedla ga je k globokemu vodnjaku v najtemnejši hosti ter rekla tigru, da njegov tekmeč biva v oni duplini. Tiger šine gromko tuleč pred rupo in ko spodaj v vodi uzre svojo podobno, se razjari in rjové skoči noter, da bi usmrtil domnevnega tekmovalca. In jадno je moral poginiti v globokem studencu. Tako se je slabotni moškaten kozliček maščeval s presodnostjo čvrstemu tigru.«

(Iz knjige: Im Dämmer des Rimba, 1929)

FEZ, GLAVNO MESTO KLEVETE

Bogati mešan v Fezu, ki ne mara samote, povabi vsak večer nekaj prijateljev. Ne samo enega, ker bi se utegnil dolgočasiti z gospodarjem. Po obilnem prigrizku gostje pijo čaj, kramljajo in kvartajo. Ta čas se imenuje v Fezu »ura obrekovanja«. Islamsko življenje, na videz tolikanj samo vase zaprto in zapeto, nudi dosti prilike za obrok in opravljanje. Zidovje brez obličja, brez oken in oči, brez ušes, vendar so hiše domačinom pravcate steklene stavbe. Tako pišeta znana romanciera J. in J. Tharaud v delu »Fez ou Les Bourgeois de l'Islam«. Naj dodam, da je to marokansko mesto Fez ali Fes, ki je po njem nazvano obče znano mohamedansko pokrivalo.

= V albanski prestolnici =

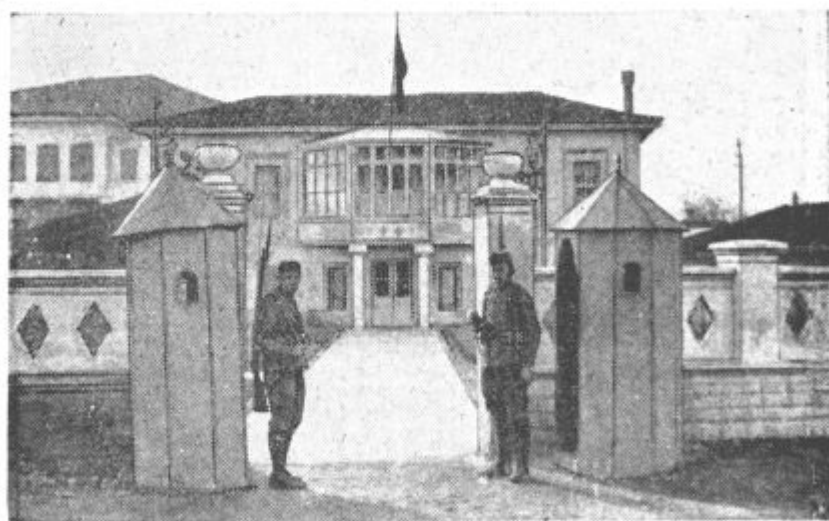
Tirana je najmlajša evropska prestolnica.¹⁾ Letos bo obhajala desetletnico, odkar je bila proglašena za glavno me-

Kralj Ahmed Zogu

sto države. Ker je še zelo mlada, je ne smemo meriti z merili drugih evropskih mest. Tirana ni London, niti Pariz, niti kakšno zlikano srednjeevropsko mesto, ampak ponižno in skromno balkansko mesto z 12.000 prebivalci. Kraljev gradič je ne posebno okusna, srednje velika vila. Parlament s sejno dvorano je komaj tolik, kakor srednje velika učilnica. Ministrstva pa so tako majhna kakor pri nas enodružinske hišice. Zato pa se ponaša Tirana z elegantnimi džamijami z bogato prepleškanimi vhodi in z vitkimi minareti. Nekoč je pred muzeinom trepetal ves krščanski svet — danes pa doni pesem kakor klic ranjene živali. V mestu je tudi nekaj velikih kavarn, kjer srkajo gostje čudovito turško kavo ali pa pijejo čisto žganje. Tudi nekaj meščanskih hiš, last odličnih albanskih družin, se skriva za visokimi zidovi.

Po ulicah polje posebno ob semanjih dneh živahno vrvenje. Tam vidiš najraznovrstnejše albanske noše. Moški nosijo tesno opasane in s kožuhovino obrobene vrečice in hlače, ki so že pri kolenih ali nad njimi sešite skupaj, tako da vidiš v teh postavah spake s silno velikimi životi in čisto pritlikavskimi nogami. Redke ženske, ki jih srečaš na cesti, so v muslimanskem delu mesta gosto zagrnjene. Vsaj tako številni kakor civilisti so tudi vojaki. Srečuješ jih povsod. Preprosti vojaki nosijo poljsko-

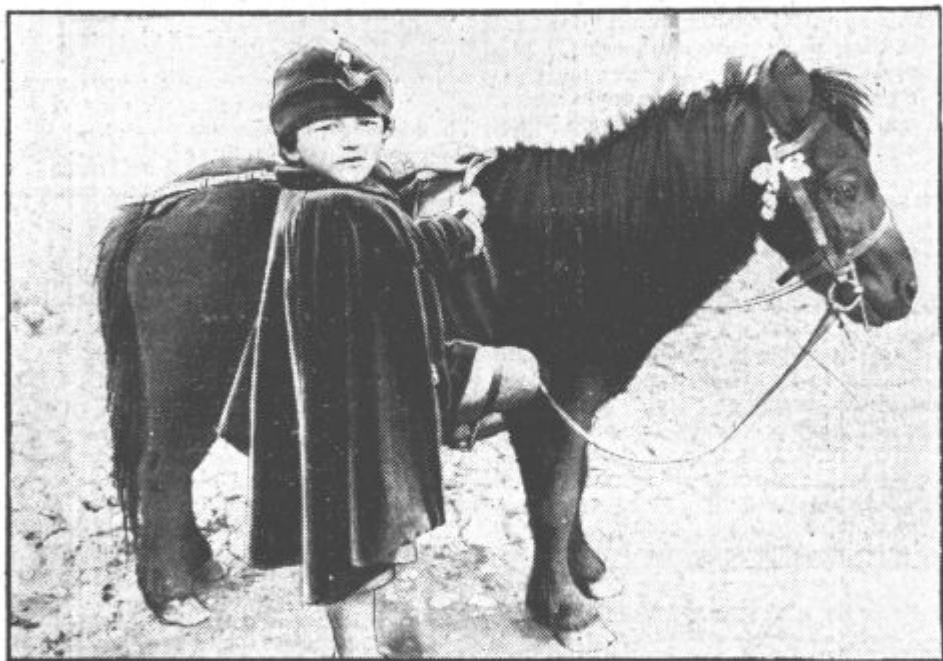
Kraljevi dvor v Tirani

zelene uniforme, oficirski kandidati pa so oblečeni v temnomodre obleke, gardisti pa imajo rdeče obleke, ki učinkujejo nekoliko operetno. To pa je očitek, ki ga jedva lahko izrečeš na račun albanske armade. Vojaštvo je zaposleno tudi pri javnih delih.

Vlada namerava napraviti iz čednega albanskega mesteca kraljevsko rezidenco z ogromnimi avenijami. Vzdolž bodočih avenij, od katerih nosi ena že danes ime Benita Mussolinija, bo stal kraljevski dvor, ministrstva in (zaradi modernosti) velika restavracija. Nova in pro-

manjkljiva. Ljudje so navezani na vodnjake s kapnico še iz turške dobe. V najboljšem hotelu, kjer sem stanoval, je bila sicer na razpolago kopalna kad, toda kopati se ni bilo mogoče, ker ne bi mogli nikoli nanesti dovolj vode, ki jo prinašajo v posodah za bencin z osli, da bi se človek umil in okopal.

Neskončno primitiven je tudi mali muzej, majhna zgradba, ki obsega jedva dva ali tri prostore. V njih je provizorično nameščenih nekaj lutk, oblečenih v bogate narodne noše. Tudi nekaj antičnih skulptur najdeš tukaj. Najlepša

Albanski prestolonaslednik

storna vladna poslopja so sicer res potrebna, vendar človek nekoliko dvomi, če bo Tirana z njimi pridobila na monumentalnosti in lepoti — vsaj če mislijo v ta namen podreti eno izmed najlepših in najmikavnejših džamij, ki stoji v projektirani glavni aveniji. Podrli jo bodo baje zaradi lepše perspektive. Škoda zanj. V splošnem pa je treba poudariti, da ni posnemanje zapadne Evrope nikjer na Balkanu rodilo dobrih sadov. Načrt albanske vlade za preureditev prestolnice je silno dvignil kupno ceno zemljišč. Navijanje cen v tem pogledu ima lahko za posledico gospodarski polom.

Mnogo važnejša nego monumentalizacija Tirane bi bila kanalizacija mesta. Preseka mesta z vodo je še vedno po-

med njimi je glava neke boginje, ki pa je ohranjena samo v mavčnem odlitku. Original je namreč albanski kralj poklonil Benitu Mussoliniju. Muzejski ravnatelj je ljubezniv starejši gospod, ki skuša gostom s prijazno besedo nadomestiti to, kar manjka v muzeju. Priporoča o novem muzejskem poslopju, ki bo stalo na prostoru ene največjih avenij. Opravičuje se, da ni mogoče večine predmetov nikamor postaviti zaradi stiske in pomanjkanja prostora. Zato je vlada ukazala, da se morajo starinski predmeti, kjer so jih našli, zopet zakopati, dokler se ne najde zanje primeren prostor. Ni dvoma, da se bodo v albanski deželi, kjer so živeli Grki in Rimljani, Bizantinci, Benečani in Turki, našli

še dragoceni predmeti, zgodovinske in umetnostne vrednosti.

Zanimivost Tirane je tudi bazar. Tam so naprodaj vsakovrstne reči, začeni pri igračah, ki so jih v Evropi zavrgli in izločili iz trgovine, do čarobnih filigranskih del v srebru. V neki trgovini s srebrnino sem videl nešteto srebrnih doz za smodnik iz osemnajstega in iz začetka devetnajstega stoletja. Človek se zvedavo vprašuje po čudni usodi, ki jih je zanesla v oddaljeno albansko deželo. V drugi prodajalni sem našel vse polno dišav, ki pa žal niso vsebovale rožnega olja iz Bolgarije, ampak cenene v Nemčiji ali kjerkoli napravljene umetne sintetične dišave. Bolj nego vse drugo pa me je začudilo, da je imela neka brivnica umivalnik iz porcelana za hladno in toplo vodo. Dal sem se ostriči in sem se že radoval umite glave. Brivec pa mi je povedal, da je to le nekaj »za oko«, kajti vodo morajo segrevati s petrolejem. Ne bi rad padel na nivo novinarjev, ki opisujejo Albanijo z njeno prestolnico vred kot operetno šalo. Rad priznam, da sem na marsikaterem potovanju slabše odrezal kakor na potovanju skozi Albanijo, seveda ne v evropskih velemestih. Če pa je Albaniji kaj na tem, da privabi Evropece, mora vsekakor vlada poskrbeti, da dobi Tirana hotel s kopalnicami. Kadar pride Albanija do tega, se bo spremenil tudi ton, s katerim se govori v Evropi o tej deželi.

Pravilno ravnanje z zdravili

Zdravila v 1 koži obliki imejmo kolikor mogoče na hladnem! Po vsaki uporabi očistimo vrat steklenice, kajti tam se najpoprej jamejo nabirati kličji, ki uničujejo zdravilo. Vsaka hiša bi morala imeti za primer bolezni posebno čašo, ki je razdeljena na čajne žličke, žlice in grame. Takšne čaše vidimo v vsaki lekarni.

Po zaužitju olj, n. pr. ribjega olja vzemi mo kosček suhega kruha, ki takoj odvzame zoperni okus po olju.

Praške je treba vedno pomešati z vodo in potem posrebat tekočino do zadnje kapljice. Tablete pustimo nekaj časa v vodi, da se razpustijo. Kroglice in kapsule iz želatine pa kar običajno pogoltamo, navadno na vodo.

Oblate namočimo v žlici vode in jih požremo. Za njimi popijemo še žličko vode. Mnogi tudi ne vedo, kako se pravilno ravna s čaji. Mehke liste in cvetje se polije z vročo vodo, in se pusti na ognjišču, da se kuha v pari. Korenike, les in skorje kakor tudi trdi listi se morajo vsaj pol ure kuhati nad zmernim ogajem.

Oblizev ne velja nalepljati naravnost na ranjeno mesto. Treba je položiti vmes kosček mli. Za vsa zdravila pa velja pravilo: čuvajmo jih, da ne pridejo v neprave roke, kajti kar prinaša nemu zdravje, je drugemu lahko v pogubo.

Miljenci

Od nekdaj so otroci radi imeli živalce. Do pred kratkim so bili to psi in mačke. Nekateri dečki so gojili bele miši ali pa budre (morske prašičke). Mnoga dekleta so imela grlice in kunčke. Po kmetih, koder so dvorišča »obljudena« z razno živadjo, je marsikdo negoval srčkane piščančke ali španske račice. Danes pa se je, celo po mestih, kakor poroča »Daily Mail«, udomačila šega, da imajo čudne milčke, kakršnih si ne more privoščiti kdor si bodi. Tako vidiš na priliko v Londonu otroške sobe, ki so skoro menažerije. Neki fantič je zelo ponosen, da si šteje v last dve kači, opico, dve papigi in kakađuja. Njegovi vrstniki ga jako zavidajo. Ondam so poročali o deklici, ki si je mislila izjokati oči, ker ji niso marali kupiti slončka. Prav ljubeč je bil ta debeleokožec, ali potreboval je sto litrov mleka na dan! Neki frkolin je hotel po vsej sili dobiti hijenico. Na srečo so ga pregovorili, da je namestu nje odvedel s seboj želvo... ki se je ni bati.

»ŽIVLJENJE IN SVET« stane celoletno 80 Din, polletno 40 Din, četrtletno 20 Din, mesečno 8 Din. — Posamezne številke stanejo v podrobnih prodaj samo 2 Din. — Naroča se pri upravi, Ljubljana, Knafljva ul. 5. Naročnina za inozemstvo: ITALIJA četrtletno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA mesečno 4 franke. ČESKOSLOVASKA mesečno 6 kron. AVSTRIJA mesečno 1 šiling. AMERIKA in ostelo inozemstvo 1 in pol dolarja na leto.

Izdaja za konzorcij Adolf Ribnikar. — Urejuje Ivan Podržaj. — Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarja Fran Jezeršek. — Vsi v Ljubljani.

Logika je ženskega spola

Po moji sodbi izvirajo vsa razočaranja našega življenja odtod, da moramo drage, dobre šolske modrosti tako strašno revidirati. V šoli nam življenje normirajo, skrepijo na najlažjo formulo, vtepejo nam ga v glavo. In pozneje skače čez ojnice, to nedisciplinirano življenje, se ne obnaša kakor vele, vajo predpisi in bi ga morali prav za prav zapisati v razrednico, katere smo se svojčas v šoli tako bali.

Na primer logika! Spominjam se, da sem prišel z njo v šolski klopi dvakrat v dotiko. Prvič — bil sem še v jezikovnih plenica — mi je razlagal profesor: »Logika je ženskega spola!« Pozneje smo imeli cel tečaj, ki se je taval samo z logiko.

Danes lahko iz daljave ugotovim, da je bil ta tečaj o logiki zanič, ker se moje življenje ni držalo gimnazijskega študijskega načrta. Moja empiričnim potom pridobljena — in vsekakor še ne zaključena — življenska modrost me je za razliko od mojega starega profesorja naučila naslednji stavek: Logično je vedno to, kar si je predstojnik vtepel v glavo.

Priznati moram vsekakor, da je imel mož, ki je zatrjeval, da je logika ženskega spola, absolutno prav.

Velja! Logika je ženskega spola. In po mojem naziranju je baš ženski spol zadal logiki, oziroma moji šolski modrosti o logiki najtežje breno. Lahko bi rekel, smrtonosno breno.

Vsak zakonec ima čisto svoje logične zakone, ki jih v nekem oziru lahko smatramo za stanovske tajne. In škoda, silno škoda je, da se v šoli ne predava kot samosvoj predmet: »Logika za bodoče zakonske močec.« Mladi mošje bi se pri tem mnogo in marsikaj naučili in pouk tega predmeta bi nedvomno rodil kot prvo posledico rapidno nazadovanje zakonskih ločitev: kajti naziranja sem, da se v zakonu čutiljo moški samo zato nesrečno, ker so njihovi pojmi o logiki tako strašno postavljeni na glavo, oztroma, ker jih tako neusmiljeno dobivajo po glavi.

Dovolite mi, da govorim iz lastne izkušnje:

Če si hoče moja žena napraviti veličansko obleko, vzame najmanjši ostanček svile, takšen košček, da se čudiš, kaj kant z njim storiti. V prvem času zakona nisem mogel tega nikakor razumeti. Šele ko sem videl, da rabi žena za majhno popoldansko obleko celo balo blaga, kaj pa na še vedno ni bilo dovolj, ker so mahljali končki in vlečke na vseh straneh od nje, sem orustil razumevanje logike zakonskega življenja.

Če imamo na primer pred seboj tri hiše in moramo premeriti pot do njih, tedaj moram najeti avtomobil: saj se ne spleča — prav! moja žena — hoditi peš do tja! Prav. A če imamo pred seboj tri ure pota, tedaj vztraja na tem, da moramo iti peš. Čemu? Ker je hoja zdrava. In še zaradi linije. O logika!...

Apropos linija! Vsak dan slišim: Pojdimo jest! In ko sedem za mizo, ni kaj jesti. Zaradi — linije! In sploh jed! Saj vendar jemo, da bi shujšali. V šoli smo se drugače učili. V šoli smo se tudi učili, da je Bog izgnal iz raja prve starše ter jim rekel: »V potu svojega obraza si boš služil kruha!« Zdaj pa skoro verjamem, da je dejal: »V potu svojega obraza si boš prislužila svoje kalorije!« Logika... Kadar gre pri nas navzdol in zmanjkuje denarja, jemo pač toliko, kolikor spravimo vase. Moja žena namreč meni, da v tem nastrojenju človek ne pade pod povprečni nivo in potem je flak vseeno. Če pa gre vse po sreči in če se denar steka od vse povsod v hišo, stradamo. Zaradi mnogih družabnih obveznosti. Logika...

V prvi zmi najinega zakona sem se prestrašil. Moja žena je bila tako prozorno oblečena, da bi mena treslo celo v pasjih dneh. Vprašal sem jo, čemu to, pa mi je odvrnila, da je takšen imperativ mode. Napram modi pa je vsak zakonec brez moči. Moda nadomešča dandanes v vsakem zakonu taščo, ki je postala nemoderna. Moral sem se torej vkloniti. In sem se že radoval poletja.

Kaj pa se je zgodilo poleti? Nenadoma je zahtevala moja žena od mene kožuh. Poletni kožuh. In ko je moja logika zbičana zaječala, me je prestregla z besedami: »Moda zahteva to...« Zdaj se nosijo poleti kožuhice. Pozimi pa razkazujejo ženske gofote! Kdo naj še še znajde v tej zmešnjavi?

Kako naj se človek znajde, če gredo žene na ples, ker so trudne in napete? In če ostanejo v postelji, ker se »nebeško« počutijo?

Kako naj razumem, da si barvajo ustnice s črtalom, ker jim to daje izgled zdravja in svežosti? In da si istočasno rišejo pod oči sence, ker jih to dela interesantne in trpeče?

Kako naj razumem, da je oblečena prijateljica moje žene kakor strašilo za vrabce — moja žena pa zahteva takšno obleko zategadelj, ker hoče biti »chie«?

Né! Od vsega, kar smo se v šoli učili o logiki, se ujema samo trditev, da je logika ženskega spola. Vse drugo mora zakonec temeljito popraviti.

In o Aristotelu, utemeljitelju logike, domnevam z vso upravičenostjo, da je bil samec... Sicer... Ampak morda bi le bilo bolje, če bi bil zakonski mož našel pojm logike: če bi se bilo to zgodilo, bi nam bilo najbrže boljše v življenju.

V. Lichtenberg

**Edina slovenska
tedenska revija**

ŽIVLJENJE IN SVET

ki daje na leto dve knjigi, vsako po več kot
700 strani poučne in zabavne vsebine s šte-
vilnimi slikami, končuje

7. KNJIGO

in vabi pred začetkom osme knjige vse one,
ki še niso naročeni nanj, da pristopijo v
krog njegovih naročnikov, kajti čim višja bo
naklada, tem boljša in cenejša bo revija

Naročnina je neznatna:

za 40 Din nad 700 strani poučnega in zabav-
nega štiva s par sto ilustracijami in umet-
niškimi slikami je naravnost malenkost!

Naročnina se lahko plačuje četrtletno 20 Din in mesečno 8 Din

Uprava in uredništvo

Življenja in sveta
Ljubljana, Knafljeva ulica št. 5

ZIVLJENJE

IN KNJIGA-7

STAV

ST.

26

Vsebina:

- Struponosci v živalstvu
- Nov solnčni motor
- Umetna volna
- Važen izum »izgubljenega sina«
- Na prizoriščih starogrške zgodovine
- Smrt ob radiu
- Amy Johnson:
- Moj polet v Avstralijo
- Lima
- Nezgorljivost
- Gobavost
- H. Hichens:
- Krotilec kač (konec)
- Vas jamarjev v pariški okolici
- V Skadru
- Kako se obvaruješ želočnega raka
- Za odpravo smrtne kazni na Angleškem
- Byrdov povratek
- Zakaj se »tunel« ne bo gradil?
- Zdravniki kot zastrupljevalci

Zdravniki kot zastrupljevalci

Južnofrancosko mesto Montpellier je doživelo nedavno veliko senzacijo. Vitez Castne legije in zobni zdravnik Pierre Laget je moral v ječo zaradi poskušnega zastrupljenja svoje sestre. Obdolžili so ga, da je na enak način umoril že svoji prvi dve ženi. Od lanskega decembra je njegova sestra Marija Luiza bolehal. Preiskave so ugotovile, da je bolehanju krivo zastrupljenje z arsenikom. K postelji bolnice sta imela dostop edinole mati in brat. In ker je bila mati na boleznih povsem nedolžna, je bilo jasno, da ni mogel biti kriv zastrupljenja nihče drugi kakor njen brat. Pierre Laget je l. 1919. vzel za ženo Suzano Alexander. Teta mu je zapustila 400.000 frankov. Z njimi je igral na borzi in dobil; njegova žena je vložila v zavod 500.000 frankov na svoje ime. Sreča na borzi pa se je možu kmalu izneverila. Tedajci je l. 1922. Suzana nenadoma umrla. Vdovec, dedič vsega premoženja pokojnice, je dvignil v banki pol milijona frankov. Tri leta pozneje je vzel za ženo štirinajst let mlajšo sestro Suzano, igre na borzi pa ni opustil. V aprilu 1929 pa je tudi ta žena umrla na istih znakih kakor prva. In malo časa zatem je dvignil vdovec pri zavarovalnici zavarovalnino v znesku 100.000 frankov.

To je bilo v kratkem času že drugo zastrupljenje po zdravniku na južnem Francoskem. Šele pred dvema letoma je postal iz pohlepnosti morilec zdravnik dr. Bougrat iz Marseillea. Vbrizgnil je svojemu pacientu in prijatelju, po poklicu blagajniku, neko tekočino, ki ga je stala življenje. Ko je bil prijatelj mrtev, je dr. Bougrat uplenil vnovčeni denar, ki ga je imel pokojnik pri sebi. Truplo umorjenega je skril v omari svoje sprejemnice. Bougrat je bil obsojen na dosmrtno ječo, vendar pa je ušel iz peklenske Guayane in živi zdaj kot zdravnik v Argentini. Zatrjuje pa še danes, da je na stvari, katere so ga bili obdolžili in zaradi katere so ga obsodili, popolnoma nedolžen.

Zdravnik — gospodar življenja in smrti

Zdravnik kot zastrupljevalec tvori enega najbolj napetih kriminalno-psiholoških problemov. Ker razpolaga z bolnikovim življenjem in smrtjo ter mu je zaupnik in pomočnik pri telesnem trpljenju, se čuti, zavečajoč se svoje moči, v nekem pogledu sigurnega in veruje, da je vsako razkritje nepravilnega ravnanja nemogoče. Dobro pozna učinke strupov in ve, kakšni simptomi se pojavijo pri njih uporabi. Ti učinki pa so takšni, da so lahko na las podobni telesnemu trpljenju. Šele natančna kemična preiskava je v stanu pri nepokvarjenih notranjih organih ugotoviti, ali so v njih rastlinski strupi. In vendar se zdravnik pri tem lahko všteje, Zakaj če ni ravnal po

vesti, se ne bo umel obvladati. Poleg tega se običajno izda s svojim vedenjem med boleznijo ali po smrti svoje žrtve.

Mogoče je, da ta ali oni zdravniški zločin utaji. Vendar pove kriminalna zgodovina tudi marsikaj o tem, kako se to zločincem ni posrečilo. K nepoštenemu ravnanju pa zavedejo zdravnike vedno več ali manj isti motivi:

Pohlep in erotika

Pohlep je naredil dne 29. maja 1927 zastrupljenca iz 27-letnega dr. Castainga, ki je umoril svojega prijatelja Louisa Balleta. V oktobru 1922 je umrl nenadoma mladi Hipolit Ballet. Castaing je bil njegov prijatelj in ga je zdravil, ker je bolehal na jetiki. Kmalu po Balletovi smrti je imel Castaing 100.000 frankov. Svoje prijateljstvo, ki ga je bil gojil do pokojnika, je zdaj prenesel na njegovega starejšega brata Louisa. Na nekem skupnem izletu v Saint Cloud pa je tudi Louis nenadoma zbolel in umrl. V oporoki se je glasilo, da je Castaing edini dedič. Truplo pa so raztelesili in na podlagi kemične analize ugotovili, da je postal pokojnik žrtev octove kisline in morfija.

Castaing je seveda moral pred porotnike. Glede na smrt Hipolita Balleta so ga oprostili, krivim pa so ga spoznali smrti Louisa in so ga obsodili na smrt. Še na šafotu je Castaing zatrjeval, da je nedolžen.

L. 1855. je zapadel pohlepu svojega prijatelja zdravnika tudi lastnik konjušnice John Parson Cook. Postal je žrtev zdravnika Palmerja. Pri proslavljanju zmage v Shrewsburyju, kjer je odnesel trofejo favorit Toletast, je prišlo Cooku nenadoma slabo. To se je ponovilo večkrat zaporedoma. Palmer je sklical zdravniški posvet, smrt pa se ni dala preprečiti. Šele ko so videli, da je izginil del Cookovih papirjev in tudi del denarja in ko je Cook umrl, je padel sum na Palmerja. In res, preiskava notranjih organov je dokazala, da je bil pokojnik zastrupljen z antimonom.

Cookova smrt je dala povod, da so njegovo življenje natančno preiskali in glej, prišli so do neverjetnih odkritij! Za časa dirk v Shrewsburyju je napravil 11.500 funtov dolgov. Dne 29. decembra 1854 je nenadoma umrla njegova žena, ki je bila zavarovana pri treh zavarovalnicah za vsoto 13.000 funtov. Potem je zavaroval Palmer svojega brata. Čez leto dni tudi njega ni bilo več med živimi... Sodišče je dr. Palmerja obsodilo na smrt. Umrl je 14. junija 1865. Tik pred smrtjo je še izjavil: »Jaz sem žrtev pomote.«

Par let pozneje je končal na morišču v Glasgowu zdravnik Edvard William Pritchard. Tudi njemu je rabil antimon v go-

(Nadaljevanje na predzadnji strani)